

HYVÄ ELÄMÄ JA KOHTUULLINEN TYÖ
PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN KERTOMANA

Olga Belenkaya ja Svetlana Honkonen

HYVÄ ELÄMÄ JA KOHTUULLINEN TYÖ
PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN KERTOMANA

Olga Belenkaya ja Svetlana Honkonen
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Belenkaya, Olga & Honkonen, Svetlana. Hyvä elämä ja kohtuullinen työ pitkäaikatyöttömien kertomana. Helsinki, kevät 2012, 64 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK). Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi (AMK) + diakoni.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Koillis-Helsingin Työ ja Toiminta ry:n (KO-TY ry) toimintaan osallistuvien pitkäaikaistyöttömien käsityksiä hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä. Tutkimuksessa selvitettiin toiminnan mahdollisuuksia tukea pitkäaikaistyöttömien arkea ja ehkäistä sitä kautta syrjäytymistä. KO-TY ry työllistää pitkäaikaistyöttömiä Arkiapu-hankkeen avulla. Hanke tarjoaa kotipalvelutoimintaa vähävaraisille vanhuksille. Lisäksi tarkastettiin KO-TY ry:n ja Arkiapu-hankkeen merkitystä pitkäaikaistyöttömille ja hankkeen toiminnassa olevien näkemyksiä urasuunnitelmistaan sekä kehittämistoiveita yhdistyksen toiminnan suhteen.

Tutkimuksen lähestymistapa on kvalitatiivinen. Aineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla. Tutkimukseen osallistuivat Helsingin Malmin ja Idän alueen pitkäaikaistyöttömät: kahdeksan KO-TY ry:n toimintaan ja Arkiapu-hankkeeseen osallistuvaa ja kaksi yhdistyksen työntekijää. Aineiston käsittelymenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Tutkimustuloksien mukaan käsitykset hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Pitkäaikaistyöttömät pitävät hyvän elämän perustana työtä, koska se on mielekästä ja motivoivaa. Työllistetyt pitkäaikaistyöttömät kokevat olevansa tyytyväisiä auttaessaan vanhuksia arkielämässä ja osa heistä haluaa jatkaa uraansa lähihoitajan koulutuksen kautta. KO-TY ry:n ja Arkiapu-hankkeen työntekijät pitävät toimintaa tärkeänä pitkäaikaistyöttömiä tuettaessa.

Tutkimustulokset osoittavat, että KO-TY ry:n toiminta on hyödyllistä pitkäaikaistyöttömille ja sen kautta ratkaistaan syrjäytymisen ongelmaa, joka koskee sekä pitkäaikaistyöttömiä että kotona yksin asuvia ikääntyneitä. Kehittämisehdotukset liittyvät yhdistyksen toiminnan jatkuvuuteen.

Asiasanat: pitkäaikaistyötön, syrjäytyminen, kolmas sektori, uramahdollisuudet, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Belenkaya, Olga and Honkonen, Svetlana

A good life and a reasonable work as described by the long-term unemployed
64 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services,
Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of the study was to research how the long-term unemployed describe a good life and a reasonable work. The long-term unemployed have more risks of exclusion than the employed. Another aim was to study the impacts of the activities of The North-East Helsinki Work and Activity Association in supporting the long-term unemployed in their everyday life and preventing exclusion risks. The association provides home help services for senior people by employing the long-term unemployed. We found out how the employed in home help service for senior people considered their work and career opportunities. It was also important to clarify their opinions and improvement suggestions concerning the activities of the association.

The research approach was qualitative. The data for this study was collected by using theme-questionnaires. 8 people employed in home help service for senior people and 2 workers of the association participated in it. As for methods material-based content analysis was used in the research.

The results of the study indicate that perceptions of a good life and a reasonable work are closely linked to each other. A meaningful and motivating work is one of the basic aspects of a good life. The results showed that people participating in home help service for senior people were motivated to work there. The long-term unemployed were satisfied with the activities of The North-East Helsinki Work and Activity Association which affects positively their everyday life. They also expressed that their life was good and their work was reasonable. Suggestions on the activities of the association were mostly concerned with the duration and continuity of the activities.

The results may indicate that the long-term unemployed can continue their studies as well as their careers in home help services for senior people. The activities of The North-East Helsinki Work and Activity Association are important in improving well-being and in preventing exclusion of both the long-term unemployed and senior people.

Keywords: long-term unemployed, career opportunities, exclusion, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET	8
2.1 Pitkäaikaistyöttömyys	8
2.2 Syrjäytyminen	9
3 TYÖ, HYVÄ ELÄMÄ JA KOHTUULLISUUS	11
3.1 Työn määritelmä ja arvo	11
3.2 Sosiaalipsykologinen näkökulma työn tekemiseen	12
3.3 Filosofian ja etiikan lähtökohdat hyvästä	14
3.4 Kohtuullisuus hyvän elämän perustana	15
4 HYVÄ ELÄMÄ, KOHTUULLISUUS JA TYÖNTEKO KRISTILLISESTÄ NÄKÖKULMASTA	17
4.1 Hyvä elämä, kohtuullisuus ja työn teon merkitys Raamatussa	17
4.2 Luterilainen työmoraali	19
4.3 Kohtuullisuus ja oikeudenmukaisuus	21
5 TYÖTTÖMYYSTYÖ	22
5.1 Pitkäaikaistyöttömyys Helsingissä	22
5.2 Työvoimapolitiittiset toimenpiteet	22
5.3 Kolmannen sektorin merkitys pitkäaikaistyöttömien työllistymisessä	23
5.4 Kirkon työttömyystyö	24
5.5 Kirkko työllistymisen edistäjänä	25
6 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA KOKEMUKSET	27
6.1 Työttömyyden vaikutus ihmisen elämään	27
6.2 Voimaantumisen prosessi	28
6.3 Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen kokemukset	29
7 KOILLIS-HELSINGIN TYÖ JA TOIMINTA KO-TY RY	32
7.1 KO-TY ry: n toiminta ja tavoitteet	32
7.2 KO-TY ry ja yhteistyötahot	33

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	35
8.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	35
8.2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat.....	36
8.3 Aineiston keruuprosessi.....	37
8.4 Aineiston analysointi.....	38
8.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
8.6 Opinnäytetyöprosessi.....	40
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
9.1 Tutkimukseen osallistuneet.....	42
9.2 Hyvä elämä	42
9.3 Voimavarat.....	44
9.4 Kohtuullisen työ.....	45
9.5 Arkiapu-hankkeen merkitys.....	46
9.6 Uramahdollisuudet ja lähitulevaisuuden suunnitelmat.....	47
9.7 Kehittämistoiveet.....	49
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	51
10.1 Johtopäätökset.....	51
10.2 Oppinäytetyöprosessin merkitys ammatillisessa kasvussa	54
10.3 Sosionomin ja diakoniatyöntekijän rooli auttamistyössä.....	55
LÄHTEET.....	57
LIITE: KYSELYLOMAKERUNKO.....	62

1 JOHDANTO

Työn ja hyvän elämän kysymykset liittyvät ihmisenä olemiseen, ja ne ovat ajan-kohtaisia kaikkina aikoina. Työelämän muutosten ongelmat kytkeytyvät syrjäytymiseen. Suurin osa syrjäytyneistä on pysyvästi siirretty työelämän ulkopuolelle. Työmarkkinat jakavat ihmisiä sosiaalisiin kerroksiin, ja tämä johtaa ihmisarvon menetykseen. Työttömyys on ihmisen elämää vakavasti koskettava asia. Monet ihmiset joutuvat pettymään elämäänsä ja alkavat pyrkiä kohtuullisuuteen tavoitteissaan.

Vuoden 2012 alussa työttömiä Suomessa oli 204 000. (Tilastokeskus 2012). Suuri osa näistä ihmisistä on ammatillisesti kouluttamattomia 15–64-vuotiaita tai heidän koulutustasonsa on matala. Suurena pysyvä työttömyyden määrä on Suomessa tämän päivän yhteiskunnallinen ongelma, jonka kustannukset ovat korkeat niin yksilölle kuin koko yhteiskunnalle. (Kajanoja, Kauhanen & Tiainen 2010, 109–110, 115.)

Suomen perustuslain mukaan (11.6.1999/731) yhteiskunnalla on velvollisuus tarjota ihmisille mahdollisuuksia edistää työuraansa, parantaa elinolosuhteitaan sekä hyvinvointiansa. Laki edellyttää oikeutta hankkia toimeentuloa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta, edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.

Nymanin (2009, 63) mukaan perinteiset menetelmät pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa ovat usein tehottomia. Monissa tapauksissa työttömyys syntyy informaation ja työnvälitystoiminnan puutteista. Kaikille työnhakijoille ei ole tarjolla sopivia työpaikkoja sen vuoksi, että työttömän taidot eivät aina tule työnantajien tietoon. Sen takia tarvitaan muita toimintamalleja pitkäaikaistyöttömyyden ratkaisemiseksi, esimerkiksi kolmannen sektorin työpaikkoja sekä muita työllistymiseen liittyviä projekteja ja hankkeita.

Kunnat, järjestöt, ammattijärjestöt, seurakunnat, työttömien yhdistykset ja oppilaitokset yhdessä pyrkivät luomaan työllistymisen mahdollisuuksia. 1990-luvun suurtyöttömyys synnytti myös työllistämiseen uutta infrastruktuuria, kuten osuuskuntia, säätiöitä, työttömien yhdistyksiä, työpooleja, kumppanuushankkeita ja vapaaehtoistyön keskuksia, joiden avulla vaikeasti työllistyville on luotu työpaikkoja erityisesti kolmannen sektorin kentällä. (Julkunen 2003, 430.)

Opinnäytetyössämme selvitimme pitkäaikaistyöttömien käsityksiä hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä sekä uramahdollisuuksiaan. Tarkastelimme kolmannen sektorin palvelun Koillis-Helsingin Työ ja Toiminta (KO-TY) ry:n toimintaa. KO-TY ry on vuodesta 1997 alkaen aktiivisesti osallistunut pitkäaikaistyöttömien tukemiseen ja työllistymiseen.

Haluamme tuoda kuuluville tämän yhdistyksen niiden jäsenten ja toimintaan osallistuvien äänen, jotka tekevät ja kehittävät uusia palvelu- ja toimintamalleja työllisyyden ja hyvän elämän edistämiseksi. Haluamme myös herättää keskustelua siitä, miten ihmisen suhtautuminen työn tekemiseen heijastuu hänen hyvän elämän tavoittelemisessaan. Onko ihminen oman onnensa seppä? Myös näitä asioita pohdimme tässä opinnäytetyössä.

2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Pitkäaikaistyöttömyys

Lain julkisesta työvoimapalvelusta mukaan (1295/2002) pitkäaikaistyöttömällä tarkoitetaan:

työtöntä työnhakijaa, joka on ollut yhtäjaksoisesti 12 kuukautta työttömänä työnhakijana sekä työtöntä työnhakijaa, joka on ollut useammassa työttömyysjaksossa yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana ja joka työttömyyden toistuvuuden ja kokonaisuuden perusteella on rinnastettavissa yhtäjaksoisesti 12 kuukautta työttömänä olleeseen työnhakijaan (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002, 7§).

Pitkäaikaistyöttömät voidaan jakaa kolmeen ryhmään heitä työelämään integroivien tai aktivoivien toimenpiteiden perusteella: **olosuhdetyöttömät, pitkittyneesti työttömät ja vaikeimmin työllistyvät**. Olosuhdetyöttömät työllistyvät yleensä hyvin helpoin tukitoimenpitein saman tien, kun olosuhteet muuttuvat parempaa suuntaan. Pitkittyneesti työttömien ongelmat liittyvät työttömyyteen, joka on kehittynyt pitkäaikaiseksi työiän, ammattitaidon jälkeenyäneisyyden tai usein mielenterveys- ja päihdeongelmien vuoksi. Työelämään palaaminen on mahdollista vain intensiivisen tuen ja ammatillisen koulutuksen sekä kuntoutuksen jälkeen. Vaikeimmin työllistyvät ovat jopa 5–10 vuotta työttöminä olleet. Heidän elämässä on työn menetyksen lisäksi tapahtunut muita menetyksiä, esimerkiksi avioero, asunnottomuus, vammautuminen, vakavat sairaudet, päihde- ja mielenterveysongelmat. Heidän paluunsa aktiiviseen työelämään on monissa tapauksissa mahdotonta. (Raunio 2010, 84–85.)

Pitkäaikatyöttömyys nousi aikaisempaa korkeammalle tasolle 1990-luvun laman seurauksena. Työttömyysaste Helsingissä nousi yli 18 prosenttiin. (Karvinen & Koski 2003, 19.) Pitkäaikatyöttömyyteen liittyi myös riippuvuus toimeentulotuesta. Työttömyyden osuus toimeentulotukiasiakkuuden perusteella on kohonnut 20 prosentista 40 prosenttiin. Toimeentulotukiriippuvuuden ja pitkäaikaistyöttömyyden yhteiseen ongelmaan liittyi muita elämäntilanteen vaikeuksia kuten masennus, alkoholinkäyttö, koulutuksen puute, heikko terveys ja muut syrjäy-

tymisen riskit. Työttömyys kosketti erityisesti alle 25-vuotiaisiin nuoriin, jotka olivat juuri siirtymässä työelämään. (Mannila 2002, 43–48.)

Pitkäaikaistyöttömien työllistämisen mahdollisuudet yleensä ratkaistaan vähän koulutusta vaativien eli matalan tuottavuuden työpaikkojen perustamisen kautta. Pitkään työttömänä olleita pyritään kannustamaan töihin, jossa vaatimattomaan osaamiseen liittyy useimmiten alhainen palkka. Työ on muodostunut epätyypilliseksi, määräaikaiseksi tai osa-aikaiseksi. Uramahdollisuudet ja muut hyvän ja vakaan elämän edellytykset jättävät paljon toivomisen varaa. Epätyypillinen työ on myös syrjäytymisen merkki. (Raunio 2010, 78–79.)

2.2 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen tarkoittaa kyvyttömyyttä osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaa. Tästä muodostuu yksilön ja yhteisön välinen ristiriita. Kyse on työelämän ulkopuolelle jäämisestä, joutumisesta sivuun sosiaalisesti ja kulttuurisesti hyväksytyin elämän valtavirrasta. Sosiaalisen syrjäytymisen vastakohtana on sosiaalinen osallisuus (social inclusion) tai sosiaalinen integraatio (social integration). Syrjäytymisen pääpiirteiksi voidaan määritellä yksilöä yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkeneminen eli yksilön heikko integraatio yhteiskuntaan. (Raunio 2010, 10–12.)

Työministeriön tutkimuksen (2002, 47–48) mukaan syrjäytyminen on prosessi, joka voi koskettaa erilaisia elämänalueita: koulutusta, työtä, toimeentuloa, terveyttä, perhettä tai yhteiskuntaan osallistumista. Ongelmat kasautuvat ja vahvistavat toinen toistaan. Ennen kaikkea syrjäytyminen vaikuttaa ihmisten keskeisten sosiaalisten suhteiden häviämiseen. Se onkin vain yksilön ongelma, mutta yleensä yhteiskunnalliset muutokset ja rakenteelliset tekijät aiheuttavat ihmisten syrjäytymistä. (Raunio 2010, 57, 89.)

Ruotsalainen (2005, 34–35) tarkastelee syrjäytymisen käsitettä syy-seurausnäkökulmasta. Syrjäytymisen taustalla on monia tekijöitä. Syitä ovat epätasa-arvoisuuden toistuminen, ihmisten sosiaalisten siteiden heikentyminen sekä

sosiaalipolitiikan rajallisuus ihmisoikeuksien globaalin periaatteen toteuttamisessa.

Hietaniemen (2001, 9) mukaan syrjäytymisprosessiin harvoin vaikuttavat yksittäiset tekijät. Syrjäytymisessä on kyse monien tekijöiden kasautuvasta vaikutuksesta. Keskeisiä tekijöitä ovat pitkäaikainen työttömyys ja puutteellinen koulutus. Syrjäytymisen kohteena ovat keski-ikäiset pitkäaikaistyöttömät ja koulutamattomat nuoret, vammaiset, maahanmuuttajat, ikääntyneet, lapsiperheet, päihteitä käyttävät ja rikoksiin syyllistyneet henkilöt.

Suomalaisessa keskustelussa on puhuttu paljon siitä, miten pitkäaikaistyöttömät kokevat syrjäytyvänsä yhteiskunnasta. On olemassa suuri riski lamaantua ja ahdistua, kun ihminen jää pysyvästi tai pitkäaikaisesti työttömäksi. Yhteiskuntapoliittisesta näkökulmasta työnteko on yksi keino estää syrjäytymistä. Työn tekemisen kautta voi tapahtua integroiminen yhteiskuntaan. (Raunio 2010, 76–77, 79, 83.)

Universaalit julkiset palvelut ja tulonsiirrot eivät kuitenkaan ehkäise syrjäytymistä, vaan ainoastaan tukevat ihmisiä arjen selviytymisessä. Syrjäytymisen ehkäisy on tärkeä prosessi. Tarkoituksena on tukea ihmisten oman arkielämän selkeiden rakenteiden ja käytäntöjen muodostumista, jotka pystyvät itsessään ylläpitämään ihmisten voimavaroja ja elämänhallintaa. (Raunio 2010, 125–127, 146.)

Kaupungeissa ja kunnissa on käynnistetty monenlaisia hankkeita, joiden kautta pyritään ehkäisemään syrjäytymistä. Erityisesti panostetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteisiin projekteihin. Huolimatta siitä, että tehdään paljon työllistymistä ja elämänhallintaa tukevia toimenpiteitä, pitkäaikaistyöttömien on edelleenkin vaikea työllistyä avoimille työmarkkinoille. (Hietaniemi 2001, 9.)

3 TYÖ, HYVÄ ELÄMÄ JA KOHTUULLISUUS

3.1 Työn määritelmä ja arvo

Työpolitiikan arvoudistuksen havainnot toteavat, että työn määrittelemine ei ole yksikertaista. Työ on laaja käsite. Työn määritelmä voidaan saada esimerkiksi tapauskohtaisesti, siihen voidaan päätyä jonkin teorian tai työn kuvauksien avulla. Erilaisia epäsuoria työn määritelmä on ollut aina olemassa. (Hankamäki 2010, 70.)

Työ on toimintaa, jossa tekeminen vaihtuu jonkun omaisuudeksi. Marxilaisesta näkökulmasta työ on tuottavaa välineellistä toimintaa, jonka määrääjänä on vieras tahto. Nykyisin työksi nimitetään mitä tahansa rahaan liittyvää asiaa. Työ on duunia. Työn tulisi olla toimintaa, joka on omaehtoista, jossa tuotettava materiaallinen ja henkinen omaisuus on ikiomaa tai jossa ei ollenkaan tuoteta. Työtä voi tehdä yhtä hyvin palkkatyössä oleva sekä työtön harrastaja. (Hankamäki 2010, 70–71.)

Työn arvostus on yksi ihmisen identiteetin tekijä. Materialistiset arvot ovat tärkeitä yhteiskunnassamme. Työssä käymistä ja työn tekemistä arvostetaan nykyaikaisessa yhteiskunnassa korkeammalle kuin aiemmin länsimaisessa kulttuurissa. (Juuti 1983, 9.)

Antiikin Kreikassa työtä ja työntekoa pidettiin alentavana ja merkityksettömänä. Kreikkalaiset arvostivat vapaa-ajan viettämistä sekä ruumiin ja mielen kehittämistä. Kreikkalaisten mielestä työn tekeminen häiritsi kansalaisten vapautta toteuttaa elämän tarkoitusta eli ”parempia” pyrkimyksiä. Työn tekeminen oli siirretty toisarvoiseen asemaan ja työtä tehtiin kohtuullisesti, kun kansalaisella oli siihen aikaa. (Juuti 1983, 9.)

Roomalaisten suhtautuminen työhön ja työn tekemiseen liittyi poliittisten ja kulttuurillisten tavoitteiden palvelemiseen. Taloudelliset arvot eivät olleet niin tärkeitä kuin yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen elämään osallistuminen. Asenne työtä

kohtaan muuttui Kreikassa ja Roomassa keskiajalla. Työn tekeminen oli osa yhteiskuntaelämää. Stoalaiset uskoivat luonnon lakeihin (Natural Law), joiden mukaan ihminen ja Jumala liittyvät yhtenäisyyteen. Ihmisillä oli velvollisuus tehdä työtä. (Juuti 1983, 9.)

Suomen kansanomaiset käsitykset hyvästä ja työnteosta luonnollisesti kiinnittyvät toinen toisiinsa. Vuosisatojen kuuluessa agraarinen toiminta on tukenut ihmistä hänen elämänsä aikana kuolemaan asti. Vanhemmat edellyttivät noin 10-vuotiaiden lasten työnteoa. Kuri, nöyryys ja raskaan työn tekeminen liittyivät maalaiskansan moraaliseen perinteeseen ja talousoppiin 1990-luvulle asti. Kansanrunouden tutkija Matti Kuusi on sananlaskujen pohjalta koonnut vuonna 1952 esivanhempien kymmenen käskyä, joista ensimmäinen kuuluu: "Tee työtä!" (Laaksonen, Knuutila & Piela 2005, 7, 46–47, 80.)

Kun työn tekemisen arvostus on saanut korkean aseman yhteiskunnassa, ihmistä arvioidaan hänen työntekonsa ja taloudellisten tulojensa arvon mukaan sekä hänen ammattinsa ja koulutuksensa perusteella. Koko yhteiskunnan toimivuus riippuu yksilön työnteon arvostuksesta. (Juuti 1983, 10.)

Yrjönsuuren mukaan (1996, 49–50) kaikki inhimillinen toiminta perustuu monenlaisiin arvoihin. Kyse on siitä, minkä arvojen mukaan toimitaan. Suomen kielessä arvo tarkoittaa muun muassa hintaa. Nykyään uudet taloudelliset arvot ja raha ovat kasvaneet hallitsevaan asemaan. Raha päämääränä määrittelee ihmisten valintoja, suhteita ja arvomaailmaa. Silloin raha ei toimi enää välineenä yhteiskunnallisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Hytönen 2003, 195.)

3.2 Sosiaalipsykologinen näkökulma työn tekemiseen

Lind (2002, 16–17) tarkastelee työtä kahdesta näkökulmasta. Historiallisen näkökulman mukaan entisaikana maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa työlle oli tyypillistä fyysinen rankka uurastus pelloilla ja metsissä. Teollisella ajalla työ on muuttunut koneohjatuksi ja mekaaniseksi tuotantotoiminnaksi.

Action-tyyppiselle työlle ovat tyypillisiä luovuus, joustavuus, innovatiivisuus, motivoituneisuus sekä hyvä vuorovaikutus ja sosio-kulttuuriset taidot. Ihmiseltä edellytetään muutosvalmiutta, sopeutuvuutta sekä erityisesti koulutusta ja henkilökohtaista kehitystä. Jotta voisi olla joukon kärjessä, pitää olla muita älykkäämpi, nopeampi ja itsekkäämpi. (Lind 2002, 16–17.)

Sosiaalipsykologisen näkökulman mukaan työ on toimintaa, joka on ihmiselle luonnollinen ja sisäänrakennettu tarve. Toiminta kuuluu ihmisille koko elämän ajan. Toiminta voi olla esimerkiksi leikkiä, harrastusta tai työtä. Lindin mukaan kaikkien toimintojen tarkoitus on sama: ikävystymisen ehkäisy, kykyjensä koettelu ja ihailun saavuttaminen. (Lind 2002, 17–18.)

Työn mielekkyyttä lisää hyvä johtamiskäytäntö, jossa ei käsketä vaan anneta tilaa ja mahdollisuuksia. Ihannetilanne on, kun yhdistetään henkinen yrittäjyys ja fyysinen palkkatyö. Tilanne olisi mielekkäämpi ja tuloksellisempi, jos työtä etsivä ihminen saisi itse keksiä ja päättää, mitä hän haluaa ja osaa tehdä ja saisi siitä kohtuullisen perustoimentulonsa. Sillä tavalla voidaan välttää turhautumista ja hyödyntää innostusta. Lind tuo esille kiinalaista viisautta: ”Ihminen tulee onnelliseksi, kun hän voi tehdä mitä haluaa, niiden kanssa, joista pitää, siellä missä viihtyy”. (Lind 2002, 17–18.)

Työ voi tyydyttää ihmisen aineellisia tarpeita. Se voi tyydyttää myös sosiaalisia tarpeita: työn kautta ihminen voi löytää oman paikkansa yhteiskunnassa ja olla tarpeellinen. Luonteeltaan ihminen on sosiaalinen ja yhteiskunnallinen. Sen takia työttömyys koetaan kovana haasteena, koska työttömälle turvataan leipä, mutta ei mietitä sitä, mikä on hänen paikka yhteiskunnassa. (Aulanko 2004, 82–84.)

Työ on hyvin tärkeää toimintaa, jonka kautta ihminen voi toteuttaa omia kykyjään, oppia uutta, saada ideoita ja keksiä uusia keinoja ja jopa vaikuttaa ja muuttaa maailmaa. Kun työ toteutuu ilman, iloa ihmisen aika ja energia menevät hukkaan. Mikäli ihmisten positiiviset puolet eivät onnistu työssä, hänen itsensä toteuttaminen siirtyy vapaa-ajan puolelle. Aulanko tuo esille Maksim Gor-

kin sanat: ”Kun työ on ilo, elämä on nautintoa! Kun työ on velvollisuus, elämä on orjuutta”. (Aulanko 2004, 79, 82–84.)

3.3 Filosofian ja etiikan lähtökohdat hyvästä

Länsimaisen filosofian oppi-isät kuten Sokrates (400-luku eaa.) ja Platon (427 – 347 eaa.) ajattelivat hyvän elämän liittyvän ihmisen moraaliin ja etiikkaan. Platonin filosofiassa hyvä ei ole moraalinen ideaali, vaan hyötyä ja etua tuovaa toimintaa. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 166–168.)

Myöhemmin Aristoteles (noin 384–322 eaa.) totesi, että materiaalinen hyvä on vain väline hyvän elämän tavoittelussa (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009,168). Hyvän elämän onnistumisen keskustelussa Aristoteles puhui ylemmän luokan kansalaisten puolesta eli varakkaiden miesten ajattelusta. Hän ei ollut ottanut huomioon orjia, köyhiä ja naisia, joilla pitäisi olla samanlaiset mahdollisuudet ja oikeudet. Aristoteles ajatteli, että orjan hyvä elämä oli vain orjalle sopivaa hyvää elämää. (Yrjönsuuri 1996, 111.)

Aristoteles totesi, että ihmisen toiminta lähtee hänen sielunsa kutsusta tai pyrkimyksestä, ja se edellyttää myös järjen käyttöä ja ymmärtämistä. Järki on ihmisen erityisominaisuus, joka tekee ihmisestä ihmisen. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009,169.) Aristoteleen aateveljien mukaan hyvän elämän tavoite on naturalistinen. Ihmisen elämä on sitä onnellisempi, mitä paremmin hän pyrkii kehittämään itselleen luonteen hyveet. (Yrjönsuuri 1996, 110.)

Hyve (arete) kuului antiikin kreikkalaisen kulttuurin keskeisiin käsitteisiin. Sen tarkoituksena oli selvittää kaikenlaista luonteen hyvyyttä ja erinomaisuutta. Eri-tyiset hyveet hyvän elämän saavuttamisessa olivat käytännöllinen viisaus, oikeudenmukaisuus, rohkeus ja kohtuullisuus. Ne kaikki suuntaavat samaan päämäärään eli hyvään ja onnelliseen elämään. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009,168–169.)

Platonin mielestä ihminen voi parantaa tietojensa ja taitojensa avulla sekä omaa että yhteisönsä elämää. Pyrkimys hyvään elämään on inhimillisen elämän päämotiivi. Kuitenkaan hyvän elämän osaaminen ei kuulu ihmisen olemukseen alkuperäisesti, vaan sitä täytyy harjoitella ja oppia. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009,168–169.)

Utilitarismi tuli filosofiseen keskusteluun 1900-luvulla. Lähtökohtana on seurausetiikan peruskäsite, jonka mukaan jokainen toiminta pyrkii kaikkien ihmisten etuun. Toiminta ei saa olla vain itsekeskeistä tavoitteiden saavuttamisessa. Utilitaristien mielestä yksilön hyvät teot liittyvät kaikkien ihmisten hyötyyn yhteiselämän arvojen kannalta. (Yrjönsuuri 1996, 48.)

Harjun (2004, 107) mukaan ihminen odottaa elämältä onnellisuutta. Onnellisuus on ihmisen perustarve. Eri ihmisille onnellisuus voi tarkoittaa eri asioita. Kuitenkin yhteistä kaikille on se, että elämä tuntuu laadukkaalta, rikkaalta ja elämisen arvoiselta. Miten sellaiseen olotilaan päästään, riippuu monesta asiasta, mutta ennen kaikkia se riippuu ihmisestä itsestään. Jos ihmisestä tuntuu, että hänen elämänsä vaikuttaa vajavaiselta tai väärältä, hänen on tehtävä muutoksia elämässään. Oman elämän muutoksen toteuttaminen on ihmisen vastuullisimpia ja vaativimpia tehtäviä, koska vain ihminen itse tietää, millainen on hänen hyvä elämänsä ja vain ihminen voi itse määritellä reitin sinne. Kuitenkin on vaikea löytää hyvän elämän määritelmää, ja sitä mitä sen toteutuminen edellyttää.

3.4 Kohtuullisuus hyvän elämän perustana

Kohtuullisuuden käsite on ihmisen ihanteista vanhimpia. Kohtuutta katsotaan aina suhteessa johonkin aineeseen, aiheeseen ja ilmiöön. Jokaisella asialla on oma kohtuutensa. Kohtuullisuus on muiden hyveiden pohja. Kyse on siitä, että onko liian paljon yhtä ongelmallista kuin liian vähän. Oikea mitta eli kohtuus sisältyy kokonaisuuden ymmärtämiseen. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009,172.)

Kohtuullisuuden perusta on siinä, että ihminen hahmottelee itsensä suhteessa maailmaan, ympäristöön, luomakuntaan ja toisiin ihmisiin. Kohtuus on erilaisten asioiden, arvojen ja vaatimusten sovittamista yhteen. Kohtuullisuus on aktiivista toimintaa, joka lähtee henkilön tahdosta ja asenteista. Ihmisen aito asenne, vakaumus ja kohtuullisuuden tunne suhteessa kokonaisuuteen ilmenevät hänen toiminnassaan ja elämän tavoissaan. (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 12–14.)

Jokaisen ihmisen on tunnettava kohtuutta ja kunniallisuutta toisia ihmisiä kohtaan riippumatta uskosta tai vakaumuksesta. Tämä kohtuus on tärkeää yhteiselämän toimintaa. Länsimainen ihminen tuntee olevansa jatkuvasti moraalisten kysymysten äärellä. Toimiiko hän moraalisesti oikein vai väärin? Onko hänen toimintatapansa valinta kunniallinen vai häpeällinen? Kelvollinen kohtuus on kunniallinen väylä mielettömyydestä arvokkaaseen elämään ja heikkojen huomioonottamiseen. (Laulaja 1995, 58.)

Hyvinvoinnin saavuttamiseksi yhteiskunnassa tarvitaan kohtuullisuuden asennetta sekä kohtuullista elämää edistäviä toimenpiteitä. Heikommassa tilanteessa olevat ihmiset, esimerkiksi vanhukset, lapset tai pitkäaikaistyöttömät, eivät pysty saavuttamaan kohtuullista elämää ilman yhteisön apua. (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 12–14.)

4 HYVÄ ELÄMÄ, KOHTUULLISUUS JA TYÖNTEKO KRISTILLISESTÄ NÄKÖKULMASTA

4.1 Hyvä elämä, kohtuullisuus ja työnteon merkitys Raamatussa

Hyvän elämän edellytykset ja vaatimus kohtuullisuudesta nousevat Raamatussa. Raamatun kertomukset luomishistoriasta alkaen opettavat, miten kohtuullisuuden vaaliminen on elämän vaalimista. (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 16.)

Luomiskertomuksen mukaan Jumala teki ihmisen mieheksi ja naiseksi, omaksi kuvakseen ja kaltaisekseen. Hän asetti ihmisen Eedenin puutarhaan viljelemään ja varjelemaan sitä (1 Moos. 2:15). Jumala antoi ihmiselle luomisessa tehtävän olla Hänen työtoverinaan, jonka tehtävä on viljellä, hallita ja varjella luomakuntaa. Jumalan asettaessa ihmisen viljelemään ja varjelemaan maata ihmiselle on tullut tehtäväksi myös turvata työn jatkuvuus polvesta polveen. Ihmisen elämä on hyvä ja merkityksellinen kokonaisuus, kun hän tekee ylläpitäjän työtä. (Hytönen 2003, 196–197.)

Syntiinlankeemuksen jälkeen työn tekemiseen liittyi työn raskauden ulottuvuus, vaiva, pakko sekä pelko nälkäkuolemasta. Vanhassa testamentissa heprean kielen sana *liturgia* tarkoittaa työntekoa, jolla on kaksi merkitystä. Ensiksi se on Jumalan ja lähimmäisen palvelemista. Toiseksi se on orjan tekemää raskasta pakkotyötä. Näin työ voi olla hyvää ja pahaa, tavoiteltavaa ja kartettavaa, oikeus ja velvollisuus, ilo ja vaiva, elämän tuoja ja kuolemaan viejä. Hankkiessaan toimentuloa ja elantoa ihmiset samalla kertaa nauttivat ja kärsivät työstä. Raamattu opettaa, että ihmiskunta ei voi elää ilman työtä eikä hyvän tekemistä. (Hytönen 2003, 197.)

Jumala oli tehnyt luomistyönsä kuudessa päivässä ja seitsemäntenä päivänä hän lepäsi. Kohtuullisuus raskaan työn teossa on erityisen tärkeää, joita ihminen pysyy terveenä fyysisesti ja henkisesti. Sen vuoksi Herra siunasi lepopäivän ja pyhitti sen. (2 Moos. 20:8–11.)

Vanhan testamentin profeetat peräänkuuluttivat oikeudenmukaisuutta ja kohtuullisuutta ja kutsuivat kantamaan vastuuta toisistaan Raamatun mukaan (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 16). Diakonian teologia alkaa Vanhan Testamentin ajalta, jolloin pyrittiin huolehtimaan köyhistä, sairaista, leskistä, orvoista, ylivelkaantuneista, vanhuksista, muukalaisista, työttömistä ja vähäosaista (3 Moos. 19; 5 Moos. 10: 18–19, 24: 14–21; Ruutin kirja; Jobin kirja; Jes. 1:17; Jer. 7:6; Sak. 7–10).

Vastuu lähimmäisistä on yksi keskeisistä opetuksista Uudessa testamentissa. Tunnetuin ja yleispätevin hyvää ja oikeata toimintaa koskeva ohje on niin kutsuttu kultainen sääntö. Säännön myönteisyys ja radikaalisuus lähtevät kohtuudesta: *”Kaikki mikä tahdotte ihmisten teille tekevän, tehkää te heille”* Matt.7:12). Uudessa testamentissa huomioidaan erityisesti niitä, joiden tilanne on kaikkein huonoin. (Laulaja 1995, 52.)

Raamatun mukaan kristillinen malli hyvään elämään alkaa kohtuullisuudesta ja omansa jakamisesta. Kertomus, miten Jeesus ruokkii viisituhatta miestä, on esimerkki kohtuullisuuden toteuttamisesta (Luk.9:10–17). Rakkauden osoittamisen lähimmäisille näkyy selkeästi läpi koko Raamatun. Oikeuden ja kohtuullisuuden toteuttamisesta sanotaan toisessa kirjassa korinttilaisille luvussa 8 jakeissa 13–15 näin: ”Kysymys on vastavuoroisesta jakamisesta. Nyt on teillä yllin kyllin ja voitte lievittää heidän puutettaan, sitten voivat taas he yltäkylläisyydestään lievittää teidän puutettanne, ja näin toteutuu oikeus ja kohtuus. Onhan kirjoitettu: ”Sillä, joka oli koonnut paljon, ei ollut liikaa, eikä siltä, joka oli koonnut vähän, puuttunut mitään.” (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 17–18.)

Apostoli Paavalin lauseen alkuosa: *”Kantakaa toistenne taakkoja...”* sisältyy diakonia- ja sosiaalialatyön perusajatukseen (Gal. 6:2.). Sitä voidaan myös pitää jokaisen työn tekemisen ideana, olipa se valtion viranomaisen, lääkäri, maaviljelijä, laulaja, opettaja tai siivoja. Jumala antoi ihmisille monenlaisia armolahjoja, kykyjä ja palvelutehtäviä. Jumala rohkaisee ihmisiä: *”Mutta tavoitelkaa kaikkein arvokkaimpia armolahjoja! Nyt minä osoitan teille tien, joka on verrattomasti muita parempi”*. (1Kor. 12.) Jokainen ihminen voi tehdä hyvää Jumalalta saamiensa hyvien lahjojen avulla.

Antti Raunio (2009, 32) pohtii ihmisen varsinaista työllistymistä teologisesta näkökulmasta. Ihminen voi ottaa vastaan Jumalan rakkautta, tekoja ja hyvyyttä uskonsa kautta. Hän pitää Jumalaa kaiken hyvän tekijänä, antajana ja lahjoittajana. Se toteutuu työn tekemisen kautta lähimmäisten auttamisessa. Jumala kutsuu, antaa voimaa, hyvää elämää ja siunausta:

Tulkaa minun luokseni, kaikki te työn ja kuormien uuvuttamat. Minä annan teille levon. Ottakaa minun ikeeni harteillenne ja katsokaa minua: minä olen sydämeltäni lempeä ja nöyrä. Näin teidän sielunne löytää levon. Minun ikeeni on hyvä kantaa ja minun kuormani on kevyt. (Mat.11:28–30.)

4.2 Luterilainen työmoraali

Lutherin mukaan kristityt on kutsuttu tekemään työtä ja yhteistä hyvää. Jokaisen työkykyisen ihmisen tulisi tehdä työtä kutsumuksensa mukaan. Ajatus työstä Jumalan tahdon mukaisena ja työmoraali koskevat kaikkia samalla tavoin. (Knuuttila 2007, 63.)

Max Weberin mukaan luterilainen työmoraali aiheuttaa toisaalta negatiivisia sävyjä ja toisaalta myös kovan työkurin arvostusta. Weber puhuu Lutherin oman kutsumuskäsityksen keskeisestä ajatuksesta: työ on lähimmäisenrakkauden toteuttamisen, synnillisten taipumusten hillitsemisen ja yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämisen väline. Maallisia tehtäviään tekevät ihmiset toteuttavat Lutherin mukaan Jumalan jatkuvan luomistyön ja suunnitelman toteuttamista. (Knuuttila 2007, 68.)

Martti Lutherin lause: ”*Ihminen on syntynyt työtä tekemään niin kuin lintu lentämään*” on luterilaisen työmoraalin sisältö. Lutherin työn etiikan käsityksessä on neljä peruspiirrettä. Ennen kaikkea Luther arvostaa työn tekemistä ja ahkeruutta. Jumalan alkuperäinen luomisjärjestys on hyvä esimerkki siitä. Toinen piirre on käsitys kaiken ”oikean” työn pyhydestä. Lutherin mukaan kaikki työ on samanarvoista, lukuun ottamatta luostareissa tehtävää työtä, prostituutiota, ryöstelyä, kerjäämistä ja koronkiskontaa. Ihminen suorittaa kutsumustaan tekemällä maallisen työnsä hyvin. Kolmas piirre on käsitys työn tarkoituksen hengellisyy-

destä ja moraalista. Työn tarkoituksena on kirkastaa Jumalaa ja olla hyödyksi yhteiskunnalle. Neljänneksi Luther puhuu kohtuullisesta työstä. Kohtuullisuuden liittyy työn teolle ja rahan hankkimiselle asetettava raja sekä lepopäivän pitäminen. (Paarma 2003.)

On hyvä, jos ihminen kokee olevansa tyytyväisenä omalla työpaikallaan, palvelevansa ihmiskuntaa ja ottavansa ympäristön kohtuullisella tavalla huomioon. Jos kokopäivätyö ei aina anna kohtuullista toimeentuloa, siinä on jotain vialla. (Hytönen 2003, 195–196.) Luterilaiseen työmoraaliin kuuluu myös vapaapäivän pitäminen. Luther antoi suuren arvon levolle, pyhäpäiville ja Jumalan Sanan kuuntelemiselle. (Paarma 2003.)

Luterilainen etiikka hyväksyy sellaisen lainsäädännön, jonka tarkoituksena on kultaisen säännön toteuttaminen. Lutherin pyrkimys yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen perustuu kohtuullisen elämän periaatteisiin. Yhteisön kokonaisedun tulisi olla ensisijainen. Reformaattori piti köyhyyttä kaupungin häpeänä, joka oli poistettava yhteisin varoin sekä poliittisten päätöksentekojärjestelmän toimenpiteiden kautta. Kohtuullisuudesta, osallisuudesta ja molemminpuolisesta jakamisesta sanotaan selkeästi Isä meidän rukouksessa: ...niin kuin mekin annamme... (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 27–28.)

Martti Lutherin klassiset sanat ”*simul iustus et peccator*”, samalla kertaa vanhurskas ja syntinen, ohjaavat kristillisen palvelun ajatusta. Ihminen ei voi vaikuttaa yläpuolellaan oleviin ”*taivaallisiin*” asioihin, mutta voi käyttää vapaata ratkaisuväliltänsä alapuolellaan oleviin ”*maallisiin*” asioihin. Synnin tunto motivoi ihmisen tekemään hyviä tekoja, jotka oikeassa palvelun hengessä toteutettuna olisivat myös Jumalan tahdon mukaisia. Lutherin mukaan kristityn tuli tukea maallisen vallan tehtävää kaikin mahdollisin keinon. Tämä tehtävä oli mahdollista täyttää seurakunnan ja maallisen vallan palvelijana vain oikeamielisellä hengellisellä asenteella. (Toikko 2005, 76–77.)

4.3 Kohtuullisuus ja oikeudenmukaisuus

Kohtuullisuus ja oikeudenmukaisuus ovat keskeisiä monissa filosofioissa, Raamatussa ja kristillisestä etiikasta nousevissa arvoissa. Kirkon Sosiaalifoorumissa 2010–2011 nostettiin keskusteluun ajankohtaisia teemoja kohtuullisuuden hyveistä ja kohtuullisista elämäntavoista. Foorumi on tarkastellut ihmisten tämän päivän elämän arvoja kohtuullisuuden näkökulmasta. (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 5.)

Oikeudenmukaisuudessa ihmiset kohdellaan tasa-arvoisesti, koska sen toteutuminen liittyy lakiin ja oikeusjärjestelmään. Oikeudenmukaisuuden periaatteet pyrkivät yhteiskunnalliseen ja harmonian ylläpitämiseen. Oikeudenmukaisuus ja epäoikeudenmukaisuus kulkevat rinnakkain yhteiskunnallisena sosiaalisena ilmiönä. Jos yksilö saa pienempää palkkaa samasta työstä kuin muut, kohtelua pidetään selvästi epäoikeudenmukaisena. Vastavuoroisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus ovat keskeisiä ajatuksia oikeudenmukaisuusfilosofiassa. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 171.)

Kirkon tulee edelleen pitää esillä kohtuullisuuden hyvettä yhteiskunnassa, jossa tuloerot ja köyhien määrä kasvavat. Toisen ihmisen huomioon ottaminen ja syrjäytyneiden ihmisten auttaminen edellyttävät kohtuuden etsintää. Kohtuus ei ole kieltäytymistä eikä huonolaatuista. Sen mukaan toiselle on tehtävä se, mitä toivoisi itselleen tehtävän, jos olisi toisen asemassa samanlaisessa tilanteessa. Jumalan hyvyys johtaa ihmisiä jakamaan omastansa ja huolehtimaan siitä, että kaikilla on riittävä toimentulo. Kohtuullisuus kristillisestä näkökulmasta merkitsee elämän mielekkyyttä ja merkityksellisyyttä. (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 5, 12.)

5 TYÖTTÖMYYSTYÖ

5.1 Pitkäaikaistyöttömyys Helsingissä

Työ ja elinkeinonministeriön tilastojen mukaan työttömyysaste Suomessa oli 9,8 prosenttia ja pääkaupungissa oli 7,6 prosenttia vuoden 2011 alussa. Avoimien työpaikkojen määrä vuonna 2011 Helsingissä oli 7 300, mikä oli 28 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010. Työttömien määrä väheni 0,4 prosenttia. Työttömien työnhakijoiden määrä laski Helsingissä kuusi prosenttia vuotta aiemmin. Työttömien ikäryhmien tutkimusten tulokset näyttävät, että Helsingissä nuorten työttömyys väheni neljä prosenttia ja 25–49-vuotiaiden työttömien määrä 10 prosenttia vuotta aikaisemmin. Yli 50-vuotiaiden työttömien määrä kääntyi laskuun. (Helsingin talouden ja toiminnan seurantaraportti 1/2011, 5.)

Helmikuussa 2011 työttömiä oli jo yli 5 300, mikä oli 22 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli 23 prosenttia ja he muodostivat neljänneksen kaikista työttömistä pääkaupungin seudulla. Terveys- ja sosiaalialan sekä rakennus- ja kaupan alan ammattitaitoisien työttömien osuus kasvoi prosentuaalisesti. Kaupan ja palvelualalla oli auki eniten työpaikkoja pääkaupungissa. (Helsingin talouden ja toiminnan seurantaraportti 1/2011, 5.)

5.2 Työvoimapoliittiset toimenpiteet

Työpoliittinen tutkimus osoittaa, että usein pitkäaikaistyöttömyys on päättynyt työvoimapoliittisten toimenpiteiden avulla. Huolimatta siitä pitkäaikaistyöttömien työllistymisen todennäköisyys on heikko, koska työvoimapoliittiset toimenpiteet auttavat katkaisemaan työttömyyden useimmissa tapauksissa vain tilapäisesti. Työpaikkojen määrä on lisääntynyt työllisyyden kasvun ja kolmannen sektorin toiminnan laajentamisen myötä. Lyhyen aikaa työttömänä olleiden työnsaanti on parantunut. Työvoimapoliittisen tutkimuksen mukaan työttömän mahdollisuudet

työllistyä laskevat nopeasti, jos työttömyyden kesto pitkittyy. (Työministeriö 2002, 45–46.)

2000-luvulla työelämän osaamisvaatimukset vaikeuttavat työllistymistä. Monissa tapauksissa työntekijällä pitäisi olla sekä jonkun alan erityistaitoja että atk- ja muut sosiaaliset valmiudet. Suomessa vajaakuntoiset tai työkyvyltään heikentyneet ihmiset eivät työllisty nykyisten työmarkkinoiden kilpailussa ensisijaisesti tehokkuuden ja tuottavuuden vuoksi. Markkinalogiikka ei tarjoa mahdollisuuksia työelämästä syrjäytyneille ihmisille. Vaihtoehtoisten työmarkkinoiden luominen voisi kohtuullisesti parantaa ihmisten elämää. (Lund 2006, 61–62, 65.)

Työllistämistoimien tavoitteena on parantaa yleisiä ja ammatillisia työelämävalmiuksia niin, että henkilö pääsisi töihin. Kelan mukaan vuonna 2008 Helsingissä erilaista tukea sai keskimäärin kuukausittain noin 2 100 henkilöä, joista noin 500 oli työvoimakoulutuksessa, 340 työelämävalmennuksessa, 260 kuntouttavassa työtoiminnassa ja noin 1 000 yhdistelmätuella tai vastaavalla. Suomessa vajaa-työkykyisten sekä pitkäaikaistyöttömien kuntouttamisella ja työllistämällä on pitkät perinteet. 1990-luvun lama on vaikuttanut työtä menettäneiden pitkäaikaistyöttömien kuntouttamiseen ja työllistämiseen. (Nyman 2009, 61–63.)

5.3 Kolmannen sektorin merkitys pitkäaikaistyöttömien työllistymisessä

Suomalaisessa yhteiskunnassa on paljon keskustelua kolmannen sektorin roolista. Kolmas sektori tarkoittaa yksityisen ja julkisen sektorin rinnakkain järjestämää toimintaa. Kolmannen sektorin asema Suomessa on erilainen kuin muualla maailmassa: Pohjoismaissa palvelut hoidetaan valtion ja kuntien kautta; Etelä-Euroopassa hoidetaan katolisen kirkon vapaaehtoisjärjestöjen tai perheiden avulla, Yhdysvalloissa säätiöiden avulla. Suomalaisten kolmannen sektorin toimijoiden tärkeimmät ominaisuudet ovat yhteishyödyllisyys, eettisyys, yhteisöllisyys, valinnanvapaus, voittoa tavoittelemattomuus sekä vapaaehtoisuus. (Harju & Backberg-Edwards 2000, 11–12.)

Kolmannen sektorin toiminta on merkittävää pitkäaikaistyöttömyyden poistamiseksi, kun tuotetaan lisää palveluita ja muodostetaan työpaikkoja. Yksi pitkäaikaistyöttömien työllistymisen keino on ikääntyneiden hoivan järjestäminen. Kolmannen sektorin yritykset tuovat erilaisia palveluja vanhuksille. (Mannila 2002, 48–50.)

5.4 Kirkon työttömyystyö

Ihmisen oikeus työhön on yksi keskeisistä perusoikeuksista. Suomen evankelis-luterilainen kirkko pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan työttömyysongelman ratkaisemiseen. Lausunnossaan Suomen EQUAL-yhteisaloitteen ohjelmaesityksen luonnoksesta työministeriölle vuodelta 2000 Kirkkohallitus mainitsee kirkon diakoniatyön ja kristillisten järjestöjen merkittävän osallisuuden palvelurakenteessa viime vuosikymmenen aikana. (Hytönen 2003, 191, 194.)

Kirkkohallituksen mukaan nykyajan kirkon diakoniatyö on liittynyt perinteiseen korjaavaan ja hoitavaan sosiaalipolitiikkaan. Ehkäisevän sosiaalipolitiikan tavoitteena on ihmisten elämänhallinnan ja hyvän elämän rakentaminen, riskien ja riskiryhmien ennakointi ja supistuminen sekä ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen. Yhteisiin arvoihin kuuluvat ennen kaikkea lähimmäisrakkauden ajatus sekä luterilainen uskontulkinta siitä, että perhe ja lähiyhteisö, kaupunki, kunta ja seurakunta ovat velvollisia kantamaan huolta köyhistä, jotka eivät kykene turvamaan toimeentuloaan. (Hytönen 2003, 170–171.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko osallistuu yhteiskuntatyöhön työttömien kanssa sekä järjestää monipuolista tukea ja toimintaa työttömille seurakunnissa. Tehtävän perusteet nousevat diakonian teologista, joka liittyy kiinteästi ihmisarvon puolustamiseen ja vahvistamiseen. Kirkko toimii lainsäädännön ja kristinuskon ihmiskäsityksen mukaan. Ihminen on Jumalan kuva ja hänellä on sieluyhteys Jumalaan. Kirkon työttömyystyö sisältää yhteiskunnallista (sosiaalieettistä) sekä henkilökohtaista (hengellistä ja eettistä) ulottuvuutta. Kirkon toiminta perustuu teologiseen käsitykseen työllisyystyöstä, joka ei toimi samalla tavalla kuin työvoimaviranomaisten toimenpiteet. Sisäisen eli maallisen työn lisäksi

kirkko tekee ulkoista eli hengellistä työtä ja molemmat puolet ovat tärkeitä auttamistyössä. (Raunio 2009, 28–29, 32.)

Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön (KDY) tehtäväksi kuuluu muun muassa työelämän kysymysten selvittäminen. Kirkon työelämään suuntautuva työ alkoi 1940-luvun lopulla kirkon teollisuustyön muotona. Yhteistyötä tehdään työväen- ja ammattiyhdistysliikkeiden kanssa. Yhteyksiä pidetään yllä myös paikallisiin työttömien yhdistyksiin, työnantajajärjestöihin ja yrittäjiin. (Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyö 2007, 10.)

Työ ja osallisuus on valittu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakoniateemaksi vuosina 2009–2010. Kirkon työttömyystyön strategia, yhteisvastuukeräyksen kampanjat ja kirkon sosiaalifoorumit pyrkivät vaikuttamaan erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämiseen. Kirkon rooli on olla sekä työllistäjä että työllistymisen edistäjä. Seurakunnat osallistuvat työttömien ihmisarvon puolustamiseen sekä ihmisen henkisen kasvun ja työkyvyn ylläpidon tehtäviin. (Paarma 2009.)

Työttömyystyö kuuluu kirkon seurakuntadiakonian tai seurakunnan aikuistyöhön. Suurimman osan työttömyystyöstä tekevät seurakunnan diakoniatyöntekijät. He ottavat yhteydet työttömiin, kutsuvat heitä seurakunnan toimintoihin ja tukevat heitä hengellisesti, henkisesti ja taloudellisesti mahdollisuuksien mukaan. Tarvittaessa ihmiset ohjataan yhteiskunnan tukiverkoston piiriin. Usein etsitään ratkaisua yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Moniammatillinen yhteistyö on työttömien tukevaa voimavara. (Sipiläinen 2009, 120, 122.)

5.5 Kirkko työllistymisen edistäjänä

On tärkeä ymmärtää, että työttömät eivät tule kohteiksi vaan yhteistyökumppaneiksi. Tavoitteena on yhdessä etsiä kokonaisvaltaisesti mahdollisimman pysyvää parannus ihmisen elämäntilanteeseen. Monissa seurakunnissa on voimaantumis-ryhmiä työttömille tai muutoin työkyvyttömille, jotka kaipaavat kes-

kustelua ja haluavat löytää uusia näköaloja elämäänsä. Kirkon pyrkimys keskustella työelämästä, sen mielekkyydestä ja arvomaailmasta on toteutunut viime vuosina kahden projektin käynnistämällä: ”Hyvä työ” ja ”Hyvä muutos”. (Sipiläinen 2009, 121–123.)

Sipiläisen (2009, 123) mukaan tärkeää on myös se, että työttömät ja heidän elämäkokemuksensa ja äänensä kuuluvat seurakunnan ja yhteiskunnan hallinnossa. Monet seurakunnat luovat yhteyksiä työpaikkoihin, järjestävät säännöllisiä vierailukäyntejä työpaikoilla sekä keskusteluja, luentoja ja seminaareja, jotka vaikuttavat työelämän kehittymiseen niin, että huomioidaan ihmisen hyvinvointi. KDY järjestää vuosittain Työttömien ihmisoikeuspäivät yhdessä Työttömien valtakunnallisen yhteistoimintajärjestön (TVY ry:n) kanssa. (Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyö 2007, 10.)

Pitkäaikaistyöttömyys on yhteiskunnallinen ongelma, joka nostetaan keskusteluun ihmisarvofoorumeissa. Helsingin Diakonissalaitoksessa pidetyssä ihmisarvofoorumissa 19.–20.10.2011 pohdittiin pitkäaikaistyöttömien määrän kasvamisen syitä ja sitä, miten voidaan vähentää työttömien määrää. TVY ry:n puheenjohtaja Lea Karjalainen totesi, että pitkäaikaistyöttömien joukossa on paljon nuoria. 15–29-vuotiaita nuoria on työttömänä noin 50 000. Heillä on vain perusteen tutkinto. Ammattitutkinnon puute suurentaa riskiä jäädä työmarkkinoiden ulkopuolelle. (Karjalainen 2011.)

6 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA KOKEMUKSET

6.1 Työttömyyden vaikutus ihmisen elämään

Työttömyys vaikuttaa ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen oloon. Pietiläisen tutkimuksessa ”Työttömyydestä selviytyminen” työttömyyttä tarkasteltiin elämän epäonnistumisen näkökulmasta. Pietiläisen mukaan (2005, 16) työttömyystilanteen syyt, kuten kesto, ajoitus tai tapahtumien todennäköisyys vaikuttavat työttömien psyykkiseen oloon sekä sosiaaliseen elämään. Työttömien enemmistö pyrkii parantamaan elämänsä ja hakee työtä. Ihmiset haluavat onnistua työnhauksussa. Uratoiveiden epäonnistumisessa he kokevat psyykkistä tuskaa. Kortteisen ja Tuomikosken (1998, 14–15) mukaan psykososiaaliset häiriöt ovat riippuvaisia työttömyysasteen muutoksista. Taloudellisen kasvun ja laskun transformaatiot vaikuttavat suhteellisesti yksilön psykososiaalisiin ongelmiin sekä yhteiskunnalliseen hyvinvointiin.

Työtä hakiessa ihmisellä on ajatus työpaikan saamisesta, sillä ihminen mukauttaa odotuksensa niin, että tavoitteet olisivat saavutettavissa. Työttömyys ei aiheuta kohtuuttomia seuraamuksia, jos ihmisen tarpeiden tyydytys onnistuu ilman työtä. Psyykkiset häiriöt ja taloudelliset ongelmat tuovat stressiä elämäntilanteeseen. (Pietiläinen 2005, 24.)

Pitkäaikainen työttömyys lisää huomattavasti stressiä. Työttömyydestä selviytyminen on yksilöllinen ja monimutkainen prosessi. Työttömyys voi koskettaa kaikkia ihmisiä, myös nuoria. Keski-ikäisillä ihmisillä on taas vaara jäädä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Ikääntyneet ja eläkettä odottavat ovat myös työttömyyden riskiryhmässä. Työttömyys voi vaikuttaa negatiivisesti henkilön identiteettiin, autonomiaan ja pätevyYTEEN. (Pietiläinen 2005, 59–61.)

Psyykkisen hyvinvoinnin menetys työttömyyden seurauksena ilmenee monilla pitkäaikaistyöttömillä. Ongelmat kasautuvat ja voivat johtaa vakaviin psykososiaalisiin häiriöihin. Taloudellisessa hätätilanteessa oleva ihminen ei pysty huolehtimaan tarpeeksi omasta terveydestään ja selviytymään omien voimavaro-

jensa avulla. Näiden ongelmien ratkaiseminen vaatii sosiaalipoliittisia toimia. (Kortteinen & Tuomikoski 1998, 13–15.)

6.2 Voimaantumisen prosessi

Sosiaalialan työssä on tärkeä saada ihmiset löytämään omat voimavaransa ja vaikuttamaan omaan elämäänsä ja elinoloihinsa paremman hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Tähän sosiaaliseen muutostyöhön kuuluu teoreettisesti ja menetelmällisesti anglosaksisista maista peräisin oleva käsite empowerment. Empowerment eli voimaantuminen tarkoittaa yksilöiden, ryhmien tai yhteisöjen kykyä kontrolloida olosuhteitaan, käyttää valtaa ja savuttaa omia päämääriään. Ihmiset voivat joko yksin tai yhdessä tukea itseään ja toisiaan parantamaan elämänhallintaansa ja elämänlaatuaan. Voimaantuminen voi tapahtua eri tasoilla. Se voi olla yksilöllistä, ihmisten välillä, ryhmässä, organisaatiossa, yhteisössä ja yhteiskunnassa. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 132–133, 135.)

Voimaantuminen on henkilökohtainen sosiaalinen prosessi, joka lähtee ihmisestä itsestään, koska voimaa ei voi antaa toiselle eikä ketään voidaan tehdä ulkoa päin vahvaksi. Kyse on ainoastaan yksilön omasta tahdosta. Voimaantumisen edistäminen ja tukeminen on kuitenkin mahdollista. Ympäristön olosuhteet, esimerkiksi valinnanvapaus ja turvallisuus, vaikuttavat ihmisen voimaantumisen prosessiin. Yksi keskeisistä sosionomin työn päämääristä on voimaantunut ihminen, joka on löytänyt omat voimavaransa. Tehtävänä on yhdessä asiakkaan kanssa järjestää prosessi, jonka kautta asiakkaan omat voimavarat kasvavat. Hän saa voimia ja valtaa ohjata omaa elämäänsä eteenpäin. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 133.)

Miten voimaantumisen prosessi etenee? Muutokset alkavat tapahtua sen jälkeen, kun ihminen päättää omista päämääristään ja sitoutuu niiden saavuttamiseksi. Ihminen jäsentää voimaantumistaan sekä omien kykyjensä että ympäristöön liittyvien uskomustensa avulla. Luottamukselliset vuorovaikutussuhteet

asiakkaan ja työntekijän välillä toimivat asiakkaan motivointina muutokseen. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 135.)

Työ ja ammatti ovat ihmisen identiteettiin vaikuttavia tekijöitä. Hytösen mukaan (2003, 197) työstä saadaan henkistä tyydytystä, onnistumisen ja omanarvon tunnetta sekä sosiaalista vuorovaikutusta. Työyhteisön hyvät ihmissuhteet edellyttävät ihmisten henkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia voimavaroja. Työn tuotto hengellisestä näkökulmasta tarkoittaa sitä, että työ on Jumalan antamaa tehtävä ja työntekijä on Jumalan työtoveri. Työn kautta koetaan Jumalan työyhteisössä läsnäoloa, jossa toteutuvat armo ja anteeksiantamus.

6.3 Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen kokemukset

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisestä, heidän kokemastaan työn merkityksestä ja työn vaikutuksesta ihmisen elämään on tehty monia tutkimuksia sekä käynnistetty erilaisia projekteja. Esittelemme seuraavassa niiden tutkimusten tuloksia ja kokemuksia, jotka liittyvät Uudenmaan TE-keskuksen, sosiaalitoimiston ja kolmannen sektorin yhteistyöhön pääkaupungin alueella.

Luhtasela tutki pitkäaikaistyöttömien ja vaikeasti työllistyvien uramahdollisuuksia Itäraide-projektissa. Projekti toimi Itä-Helsingin alueella vuosina 2000–2003. Yli 200 pitkään työttömänä olevaa henkilöä on päässyt kaupungin työpaikkoihin projektin järjestävän tukityön kautta. Monet tunsivat olevansa hyvin tyytyväisiä tukityöhön, josta maksettiin kohtuullista palkkaa. (Luhtasela 2003, 39, 43–44.)

Tutkimukseen osallistuneet kokivat työn sekä mielekkäänä että merkittävänä ihmisen hyvän elämän etenemisen kannalta. Työn tekeminen paransi ihmisten taloudellista tilannetta ja itseluottamusta. Työssäkäyminen vaikutti ihmisten sosiaalisen elämänpiiriin laajentamiseen, heidän fyysisen ja henkisen olonsa parantamiseen. Työkokemuksen saaminen aktivoi ihmisiä itsenäisesti hakemaan töitä. (Luhtasela 2003, 44–45.) Maarit Kojo, Raija Paasonen ja Taina Saarinen selvittivät Työ elämään – segregatio seis eli TESS-projektin merkitystä pitkäai-

kaistyöttömien mahdollisuuksiin työmarkkinoilla. TESS-projekti toteutettiin vuosina 2001–2004 Maunulassa Pohjois-Helsingissä. Asiakkaita oli yhteensä 120. Tavoitteena oli projektin osallistujien elämänhallinnan kohentuminen ja työllistymisen edistäminen avoimilla työmarkkinoilla. (Kojo, Paasonen & Saarinen 2003, 55, 57; ESR-projektin kuvaus.)

Projekti pyrki tukemaan pitkäaikaistyöttömien elämää monipuolisesti. Se vaikutti työllistymiseen kaupungille työllistämistuella. Osa projektiin osallistuneista sai tehdä työtä matalan kynnyksen työkokeilussa tai työharjoittelussa. Vajaakuntoisille tarjottiin työtä Pakilan työkeskuksessa. Työpalkan taso oli noin 1000 euroa kuukaudessa. (Kojo, Paasonen & Saarinen 2003, 63.)

Maunulan pitkäaikaistyöttömien työllistymisen myönteiset tulokset olivat muun muassa elämänhallinnan saaminen takaisin, perheen arvostuksen palauttaminen, päihteiden käyttämisen vähentyminen, psyykkisen hyvinvoinnin parantuminen ja uusien sosiaalisten suhteiden solmiminen. Monet asiakkaat saivat positiivisen asenteen työn tekoon ja todellisen käsityksen työmarkkinoista. 21 projektin asiakasta pääsi työhön avoimille työmarkkinoille vuoden 2003 mennessä. (Kojo, Paasonen & Saarinen 2003, 63–65.)

Malmin alueella Iloa kotiin -työmalli toimii syksystä 2004 vuoteen 2009 loppuun, ja vuodesta 2005 se kuului pohjoisen sosiaaliaseman alaisen Malmin toimintakeskuksen toimintaan. Tavoitteena oli kuntouttaa työllistettyjä pitkäaikaistyöttömiä työelämään vahvistamalla heidän voimavarojaan, itsearvostustaan, sosiaalisia taitojaan sekä työelämän pelisääntöjen tuntemusta. Iloa kotiin -työmalli antoi pitkäaikaistyöttömille mahdollistuksia vanhustyöhön perehtymisen turvallissa ympäristössä sekä vaikutti tästä työalasta kiinnostuneiden ihmisten jatkokoulutukseen. (Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto 2011.)

Toiminnalla myös pyrittiin auttamaan alueen yksinäisiä, vähävaraisia ikääntyneitä ihmisiä, joilla oli vaikeuksia arjen selviytymisessä. Toimintamallin tarjoamat palvelut olivat asiakkaille maksuttomia, ja ne olivat kodinhoidolliset tehtävät (siivous, kaupassa käynti ja ruoanlaitto), sosiaalinen tuki (seurustelu, harrastustoimintaan saattaminen ja mielenvirkeys), fyysisen toimintakyvyn ylläpitäminen,

kuten ulkoilun apu. Alueen sosiaali- ja terveysalan sekä seurakunnan työntekijät aktiivisesti ohjasivat ihmisiä työmallin piiriin. Palvelun piirissä oli 40–50 ikäännyttä asiakasta. Toiminnassa oli mukana 12 työllistettyä kotiaavustajaa ja tiimin vetäjä. Iloa kotiin –työmallin toiminnassa osallistuvien mielestä se oli tehokas keino vähentää syrjäytymistä pitkäaikaistyöttömien ja toimintakyvyttömiä vanhuksien parissa. (Sosiaalilautakunta 2009.)

7 KOILLIS-HELSINGIN TYÖ JA TOIMINTA KO-TY RY

7.1 KO-TY ry: n toiminta ja tavoitteet

Koillis-Helsingin Työ ja Toiminta KO-TY ry:n perustamisen taustana oli sen ensimmäisen toimintaohjaajan Riitta Helesten pyrkimys järjestää vapaaehtoisvoimin Malmin alueella asuville työttömille erilaista virkistystoimintaa: tanssilajeja, jumppaa sekä kieliryhmiä, yhteisiä tilaisuuksia, retkiä ja tapahtumia. Heleste itse oli työttömänä ja vastaavaa yhdistystä ei ollut lähiseudulla. Tammikuussa 1996 hän alkoi kehittää ajatusta Malmille perustettavasta työttömien yhdistyksestä. KO-TY ry:n perustamiskokous pidettiin Malmin kirkolla marraskuussa 1997, jolloin mukana oli yhdeksäntoista alueen työtöntä. Yhdistys rekisteröitiin joulukuussa 1997. Ensimmäisen vuoden ajan toiminnasta ja hallinnosta huolehdittiin vapaaehtoisvoimin. Malmin Nuorisotalon tilat olivat KO-TY ry:n käytössä kevääseen 2003. (Heleste 2011.)

Vuonna 2005 KO-TY ry käynnisti vähävaraisille vanhuksille suunnatun kotipalvelutoiminnan. Vuoden 2008 alusta toimintaa laajeni ja muuttui viisivuotiseksi Arkiapu-hankkeeksi. Se on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja Helsingin kaupungin rahoittama hanke. Hankkeen tavoitteena on työllistää pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia kotipalvelutoimintaan. Tarkoituksena on myös ehkäistä syrjäytymistä tarjoamalla pitkäaikaistyöttömälle mahdollisuus palata työelämään ja tukemalla kotona yksinasuvia vanhuksia. (Packalén 2011.)

Arkiapu-hanke työllistää pitkäaikaistyöttömiä vuodeksi kerrallaan. Hankkeeseen vuonna 2011 osallistui yhteensä 25 palkkatuella työllistettyä henkilöä. Hankkeen työntekijöistä 6 henkilöä sai työpaikan vapailta työmarkkinoilta. Vuonna 2011 toiminnanohjaajaan ja vanhustyönohjaajan lisäksi hankkeessa alkoi työskennellä työhön valmentaja. Paitsi työttömien työllistämistä, toiminnan ohjaaja ja työhön valmentaja suorittavat kotipalveluun palkattujen työntekijöiden työohjauksen ja tukevat heidän jatko-opiskeluaan lähihoitajaksi tai kotipalvelualalle. Vuoden 2011 aikana jatko-opiskelupaikan sai 2 henkilöä (Jahnsson 2011.)

Työntekijöiden hyvinvoinnin edistäminen on tärkeää. Toiminnanohjaaja järjestää vapaaehtoisten voimavarojen avulla vapaa-ajan toimintaa, esimerkiksi retkiä, kulttuuri- ja liikuntatapahtumia, taidepiiriä, itämaisentanssi- ja keppijumppaa, kuntopiiri ja viron- ja englanninkielen opiskelua. Pyritään tukemaan yhdistyksen jäsenten sosiaalista ja henkistä elämää mahdollisuuksien mukaan. (Packalén 2011.)

7.2 KO-TY ry ja yhteistyötahot

Arkiapu-hanke on onnistunut yhteistyössä Malmin TE-toimiston ja Helsingin sosiaaliviraston vanhusten palveluiden sosiaali- ja lähityön pohjoisen yksikön kanssa. Päätoimintana on se, että KO-TY ry työllistää Malmin alueen pitkäaikaistyöttömiä hankkeeseen joko palkkatyön tai harjoittelun kautta. TE-toimistossa järjestetään pitkäaikaistyöttömille infotilaisuudet, joihin kutsutaan myös KO-TY ry:n työntekijöitä. Yhdistykseen tulee hoivatyöstä kiinnostuneita työntekijöitä. Koillis-Helsingin alueella KO-TY ry on ainoa yritys, joka tarjoaa sellaista mahdollisuutta. (Somero 2010.)

Pitkäaikaistyöttömiä ja KO-TY ry:n jäseniä osallistuu erilaisiin toimintoihin, joissa KO-TY ry:n vapaaehtoiset toimivat ohjaajina ja vetäjinä. Arkiapu-hankkeen työkokemuksen jälkeen pitkäaikaistyöttömillä on kotipalvelutyön kokemusta ja koulutusmahdollisuuksia. Osa menee saman alan koulutukseen ja osa menee työhön. TE-toimisto tarjoaa kiinnostuneille mahdollisuuksia koulutukseen, jos henkilö viihtyy tällä alalla. (Somero 2010.)

Koillis-Helsingin vanhukset ovat pohjoisen sosiaalitoimipisteen asiakkaita. Vanhukset tulevat KO-TY ry:n asiakkaaksi Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kautta. He ovat pientuloisia ja palvelua tarvitsevia. Asiakkaan tuloja tarkistetaan järjestelmän kautta ja otetaan yhteyttä KO-TY ry:hyn. Vanhukset ovat yli 65-vuotiaita ja pääsääntöisesti he ovat yksinäisiä. KO-TY ry tarjoaa heille maksutonta apua, auttaa selviytymään arjessa ja vähentää yksinäisyyden tunnetta. (Helenius 2010.)

Arkiapu-hankkeen työntekijöiden tehtävän kuuluu siivoaminen, kaupassa käyminen, seurustelu asiakkaiden kanssa ja muu tuki. Hankkeen työntekijät auttavat vanhuksia merkittävän paljon. Jotkut asiakkaat eivät tarvitse hoiva-palvelua vaan kaipaavat henkistä tukea. (Helenius 2010.)

Arkiapu-hankkeen työntekijät eivät ole sosiaalialan ammattilaisia. Ammattikoulutuksen puute ei ole esteenä, kun asioita voidaan oppia työssä. Tärkeää on ihmisen myönteinen ote ja oikea asenne työskentelyssä hoiva-alalla. Yhteistointi Pohjoisen toimipisteen vanhuspalvelun sosiaalitoimiston ja TE-toimiston kanssa on hyödyllinen. Hyöty on monenlainen: autetaan vähänvaraisia ikääntyneitä ja työllistetään pitkäaikaistyöttömiä. Pohjoisen Helsingin alueella, joka on neljäsosa pääkaupunkia, asuu 35 000 vanhusta. Moni heistä tarvitsee apua arjessa selviytymisessä. (Helenius 2010.)

KO-TY ry:n ja Malmin seurakunnan yhteistyö toimii ihmisten henkisen voimavarojen saamiseksi. Yhdistyksen alkuaikoina järjestettiin ja pidettiin yhdessä hartaushetkiä, retkiä, ruokailuja ja laulutilaisuuksia. (Heleste 2011.)

Malmin seurakunta järjestää retkiä seurakunnan diakoniavapaaehtoisille vuosittain joka kevät. KO-TY ry:n työntekijät saavat myös osallistua. Seurakunta varaa paikat kymmenelle halukkaalle ja maksaa retkikulut pientä omavastuusummaa lukuun ottamatta. KO-TY ry:n työntekijöistä osallistuu 6–10 ihmistä. Kolme viimeistä retkeä on tehty Lohjalle, Lahteen ja M/S Runeberg -laivalla Porvooseen. Retken ohjelmaan sisältyy hartauksia sekä jokainen saa keskustella omista asioistaan seurakunnan diakonin tai papin kanssa. Retket tuovat elämään erilaisuutta, iloa ja lepoa. Yhdessä oleminen ja kokemusten jakaminen opettavat ihmisiä ajattelemaan ja näkemään maailman tärkeitä asioita toisella tavalla. (Menezes 2011.)

Kirkko ei voi järjestellä kenenkään hyvää elämää tai työn hankintaa sanan varsinaisessa merkityksessä, mutta yhteydenpito ja kaikista asioista keskusteleminen on mahdollista. Malmin seurakunnan papit ja diakonit voivat osallistua KO-TY ry:n tapahtumiin kutsuttaessa. (Menezes 2011.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

8.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää KO-TY ry:n toiminnan mahdollisuuksia tukea pitkäaikaistyöttömien arkea ja ehkäistä sitä kautta syrjäytymistä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä ovat KO-TY ry:n toimintaan osallistuvien pitkäaikaistyöttömien käsitykset hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä?
2. Mikä on KO-TY ry:n ja Arkiapu-hankkeen merkitys pitkäaikaistyöttömille?

Lisäksi selvitimme, miten KO-TY ry:n toiminnassa mukana oleminen näkyy pitkäaikaistyöttömien urasuunnitelmissa sekä mitä kehittämistoiveita heillä on yhdistyksen toiminnan suhteen.

Tutkimukseen osallistuivat Helsingin Malmin ja Idän alueen pitkäaikaistyöttömät, jotka ovat työvoimatoimiston asiakkaita ja Arkiapu-hankkeen työntekijöitä. Tässä tutkimuksessa kysymysten selvittäminen lähtee pitkäaikaistyöttömien näkemyksistä hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä sekä vanhusten kotipalvelutyön merkityksestä.

Lokakuussa 2011 palkkatuella työllistettynä, työelämänvalmennuksessa ja harjoittelussa hankkeessa on ollut kuusitoista ihmistä, joiden työsuhteet olivat erimittaisia (Packalén 2011). Tutkimukseen osallistui kahdeksan ihmistä. Aineiston määrä ei ole niin tärkeää kuin sen laatu. Tärkeintä on se, miten kerätty aineisto vastaa tutkimuksen tavoitteita ja tutkimukseen osallistuvien tarpeita. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.)

8.2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Opinnäytetyömme tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Vilkan ja Airaksisen mukaan (2003, 63–64) laadullisen tutkimuksen tavoitteena on toteuttaa idean kokonaisvaltaista ymmärtämistä kohderyhmän näkemyksen kannalta. Tarkoituksenamme oli saada uutta informaatiota pitkäaikaistyöttömien elämään kuuluvista asioista.

Laadullisen tutkimusprosessin alussa tutkimusideasta lähdetään muotoilemaan tutkimustarkoitusta ja tutkimuskysymyksiä, jotka täsmentävät laadittua tutkimussuunnitelmaa. On tärkeä pohtia aineiston rajausta siten, että sen analysointi on mielekästä ja järkevää. Aineistolähtöinen analyysi on tarpeellista silloin, kun tarvitaan perustietoa jonkin tietyn ilmiön olemuksesta. (Eskola & Suoranta 1996, 9–17.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan (2004, 152) laadullisen tutkimuksen lähtökohdaksi tulee moninaisen todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa pyrimme kuvaamaan pitkäaikaistyöttömien kertomuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kohdetta tutkimme löytämällä ja paljastamalla tosiasioita sekä analysoimalla monensuuntaisia suhteita niiden välillä.

Yksi laadullisen tutkimuksen aineiston keräämisen menetelmä on kysely. Sen avulla voidaan saada runsaasti tietoa kysymällä useilta henkilöiltä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 182–184). Kysymyksiä muotoillaan kolmella tavalla: avoimilla kysymyksillä, monivalintakysymyksillä ja asteikkoihin eli skaaloihin perustuvilla kysymystyypeillä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 187). Vilkan ja Airaksisen mukaan (2003, 63–64) avoimet kysymykset kysytään samassa järjestyksessä ja muodossa kaikilta tutkittavilta.

Opinnäytetyömme tutkimuksessa esittelemme asiat sellaisina kuin pitkäaikaistyöttömät ne näkevät ja kokevat elämässään. Tutkimukseen saimme myös niiden työntekijöiden näkökulmia ja yhteistyökumppaneiden kokemuksia, jotka osallistuvat pitkäaikaistyöttömien työllistämisen edistämiseen.

Tutkimukseen osallistuvien valitseminen on tärkeää aineiston hankinnan suunnittelussa. Kyse on myös siitä, miten tutkittavat valitaan ja miten paljon tutkittavia tarvitaan. Aineistona voi olla joko yksi tapaus tai henkilö tai suuret joukot, organisaatiot ja instituutiot. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkimukseen osallistuvien ymmärtäminen riippumatta tutkittavien lukumäärästä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 166, 170–171.)

8.3 Aineiston keruuprosessi

Opinnäytetyömme aineisto kerättiin kyselyllä (LIITE). Monivalintakysymysten avulla keräsimme tutkimukseen osallistuvien taustatiedot. Asteikkoihin perustuvia kysymyksiä käytimme, kun pyysimme ihmisiä arvioimaan KO-TY ry:n toimintaa. Avointen kysymysten muoto sopi parhaiten, kun halusimme saada selville ihmisten omia kokemuksia ja käsityksiä asioista.

Lomakkeessa oli taustatietokysymysten lisäksi kolme teemaa. Teemat olivat hyvä elämä, kohtuullinen työ ja uramahdollisuudet. Laitoimme haastattelulomakkeeseen omat sähköpostiosoitteemme, jotta tarvittaessa osallistujilla olisi mahdollisuus saada lisää tietoa tutkimuksesta tai tarkentaa kysymysten epäselvät kohdat.

KO-TY ry:ltä saimme mahdollisuuden tulostaa seitsemäntoista haastattelulomaketta. Asetimme laatikon KO-TY ry:n toimistoon ja pyysimme palauttamaan vastaukset laatikkoon määrättyyn ajankohtaan mennessä suljetussa kirjekuoressa. KO-TY ry:n toiminnanohjaaja Maritta Packalén auttoi jakamalla haastattelulomakkeita. Kahden ja puolen viikon kuluttua saimme vastauksia kahdeksan kappaletta.

Lisäksi tutkimukseen osallistuivat KO-TY ry:n toiminnanohjaaja sekä Arkiapu-hankkeen työhön valmentaja. Eettisistä syistä emme ole käsitelleet heidän vastauksiaan tutkimuksen tuloksissa. Kuitenkin heidän vastauksensa ovat tärkeitä yhdistyksen toiminnan kehittämisen kannalta.

8.4 Aineiston analysointi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa tietoa. Ensimmäinen tehtävä laadullisessa analyysissä on aineiston järjestäminen sen jälkeen kun se on kerätty, purettu tekstiksi ja valmisteltu käsiteltävään muotoon. (Eskola & Suoranta 1996, 104,114–115).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopii hyvin tutkimuksemme aineiston analyysimenetelmäksi. Se on induktiivinen aineistoanalyysi, joka koostuu kolmesta pääosasta: aineiston pelkistämisestä eli redusoinnista, aineiston ryhmittelystä eli klusteroinnista ja teoreettisten käsitteiden luomisesta eli abstrahoinnista. Sisällönanalyysin avulla pyritään järjestämään aineiston sisältöä tiiviiseen ja selkeään muotoon. Informaatioarvon säilyttäminen ja lisääminen, looginen kokonaisuus sekä luotettavat johtopäätökset tutkittavasta ilmiöistä ovat laadullisen aineiston analysoinnin tarkoitukset. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107–113.)

Aineiston keruun jälkeen aloitimme sisällön analysoinnin luokittelemalla vastaukset iän, sukupuolen, perhesuhteiden ja koulutuksen perusteella. Luokittelun avulla selvitimme ensin sosio-ekonomisen taustan. Sen jälkeen analysoimme tutkittavien työttömyyden kestoa. Seuraavaksi luokittelimme tutkimukseen osallistuvien käsitykset hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä. Yhdistimme samaan ryhmään kuuluvat pelkistetyt asiat. Niiden pohjalta syntyi viisi käsitettä hyvästä elämästä ja kolme käsitettä kohtuullisesta työstä.

Voimavarojen lähtökohtien selvittäminen oli tärkeää yhdistyksen toiminnan kehittämisehdotuksien kannalta. Voimavarojen saamista, uramahdollisuuksia ja kehittämistoiveita tutkimme pelkistämällä osallistuvien vastauksia ja yhdistämällä niitä vastaavaan ryhmään. Käsitteiden selvittämisen jälkeen muodostimme niistä havainnolliset kuviot.

8.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen etiikkaa on hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen tutkimusteoksen tekemisessä. Tiedon hankintaan ja julkistamiseen liittyvät periaatteet ovat myös eettisiä kysymyksiä. Ihmisarvon kunnioittaminen tulee olla tutkimuksen edellytyksenä. Lisäksi aineiston hankinnan juridiikka ja aineiston anonyymiyys ovat tärkeitä eettisiä asioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 23–27.)

Jokaiselle tutkittavalle on annettava riittävästi tietoa tutkimuksen luonteesta ja tavoitteesta. Tietojen käsittelyprosessissa on painotettava vastaajien ihmisarvon kunnioittamista, vapaaehtoisuutta sekä anonyymiteettia. (Eskola & Suoranta 1996, 57.) Eettisten ohjeiden mukaisesti tapasimme ennen haastattelulomakkeiden jakamista KO-TY ry:n toimintaan osallistuvia ja Arkiapu-hankkeessa työskenteleviä ihmisiä. Kerroimme heille tutkimuksen tarkoituksesta ja vastausten käsittelemisen luottamuksellisuudesta. Nämä oli selitetty myös lomakkeiden ensimmäisillä sivuilla.

Kysely tehtiin meille ennestään tuntemattomille ihmisille. Lomakkeessa ei kysytty tarkkoja henkilötietoja, joten osallistujia ei voida tunnistaa. Vastaukset kirjoitettiin anonyymisti ja palautettiin suljetussa kirjekuoressa Tutkimus-laatikkoon. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista.

Tutkimustuloksissa pyrimme noudattamaan eettisyyttä ja luotettavuutta, niin että niistä ei voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Myös ihmisten kohtaamisessa, tutkimuksen toteuttamisessa ja tulosten raportoinnissa pyrimme noudattamaan ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta, sillä halusimme välttää aiheuttamasta vahinkoa ja loukkaamasta tutkittavien henkilöllisyyttä, tunteita ja elämäntapoja. Aineiston keräämisessä ja tutkimustulosten analyysissä noudatettiin Henkilötietolain (22.4.1999/523) periaatteita.

8.6 Opinnäytetyöprosessi

Helmikuussa 2010 osallistuimme Diakin opinnäytetyötoriin ja valitsimme aiheen ”Hyvä elämä ja kohtuullinen työ”. Saimme koulutusjohtaja Jari Helmiseltä opinnäytetyöhön liittyvien toimijoiden tiedot: Helsingin Työttömät HeTy ry, Kumppanustalo Horisontti, Koillis-Helsingin työttömät KO-TY ry, Toimintakeskus Sampola ry sekä Työ ja toiminta ry. Tutustuimme yhdistykseen Internetin kautta. Kun mietimme opinnäytetyön sopivuutta sekä sosionomiksi että diakoniksi opiskelvalle, valitsimme Koillis-Helsingin työttömät KO-TY ry:n toimeksiantajaksi ja kohderyhmäksi otimme tämän yhdistyksen Arkiapu-hankkeen palkkatuella työllistettävät pitkäaikaistyöttömät.

Päätimme valita tutkimushenkilöiksi Koillis-Helsingin työttömät KO-TY ry:ssä työskentelevät pitkäaikaistyöttömät ja selvittää heidän käsityksiään hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä. Tapasimme KO-TY ry:n työntekijöiden Irma Pöykön ja Maritta Packalénin kanssa. He ottivat meidät vastaan ystävällisesti ja kertoivat KO-TY ry:n toiminnasta, asiakkaista ja tähän työhön liittyvistä asioista. Sovimme opinnäyteyhteistyöstä KO-TY ry:n kanssa. Tämän jälkeen kävimme vielä muutamia kertoja toimistossa ja pidimme yhteyttä heidän kanssaan sekä puhelimitse että sähköpostitse tarvittaessa.

Tutustuimme KO-TY ry:n yhteistyökumppaneihin. Haastattelimme Malmin TE-toimiston johtaja Riitta Someroa, Pohjoisen vanhusten palvelun sosiaaliaseman sosiaaliohjaaja Kaarina Heleniusta, Malmin seurakunnan kahta diakoniatyöntekijää, Saara Menezesiä ja Elise Hartosta. He kertoivat yhteistyökokemuksistaan KO-TY ry:n kanssa, Malmin seurakunnan diakoniatoinnasta työttömille ja päihteitä käyttäville sekä seurakunnan mahdollisuudesta tukea KO-TY ry:n asiakkaita. Haastattelimme myös KO-TY ry:n toiminnanohjaaja Maritta Packalénia ja työnvalmentaja Harri Jahnssonin. Tutustuimme yrityksen vuosien 2010–2011 toimintakertomukseen. Tärkeää oli myös saada tietoa KO-TY ry:n perustajalta ja toiminnanohjaajalta Riitta Helesteltä sähköpostitse.

Perehdyimme aiheen teoreettisiin lähtökohtiin, osallistuimme ryhmäohjauksiin ja teimme suunnitelman opinnäytetyöprosessin etenemiseksi. Syyskuussa 2011

hahmotimme teemakyselyjä. Valitsimme kolme teemaa: hyvän elämän, kohtuullisen työn ja uramahdollisuudet. Kyselylomakkeella myös selvitimme tutkimukseen osallistuneiden taustatietoja: ikää, sukupuolta, perhesuhteita, koulutusta ja työkokemusta. Lopussa oli mahdollisuus sanoa omia mielipiteitä aiheeseen kuuluvista asioista.

Kävimme KO-TY ry:n toimistossa ja jätimme kyselylomakkeita. Asetimme Tutkimus-laatikon KO-TY ry:n toimistoon ja pyysimme palauttamaan vastaukset laatikkoon 14.10.2011 mennessä suljetussa kirjekuoressa.

Joulukuussa 2011 keskityimme tutkimuksen aineiston analysointiin. Kerran kuussa saimme opettajilta ohjausta, mikä oli hyvin antoisaa. Tammikuusta 2012 alkaen kirjoitimme tutkimustulosten raporttia.

Opinnäytetyön tärkein asia oli saada tutkimukseen osallistuneiden palautteita tutkimustuloksista. Opinnäytetyöseminaarin jälkeen järjestimme KO-TY ry:n toimistossa esityksen ja keskustelutapaamisen, johon osallistui 12 henkilöä. Ihmiset pitivät erityisen tärkeänä osallistua tutkimukseen ja samalla vaikuttaa Arkiapu-hankkeen jatkuvuuteen ja yhdistyksen toiminnan kehittämiseen. He kokivat saavansa arvostusta, kun heidät valittiin ja heidän mielipiteitään kuunneltiin. Saimme positiivista palautetta esityksestä. Keskustelun jälkeen otimme huomioon yhden tutkimusraportin korjausehdotuksen, joka liittyi tutkimukseen osallistuneiden asuinpaikkaan.

Opinnäytetyöprosessin toteuttaminen oli positiivinen kokemus sekä tutkimusta tekeville että tutkimukseen osallistuneille. Olemme tyytyväisiä saamistamme vastauksista tutkimuskysymyksiin. Haluamme osoittaa kiitollisuutemme kaikille, jotka ovat vaikuttaneet tämän työn suorittamiseen.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

9.1 Tutkimukseen osallistuneet

Tutkimukseen osallistui kahdeksan henkilöä, jotka ovat olleet Arkiapu-hankkeessa palkkatuella työllistyneitä. Neljä vastanneista oli naisia ja neljä miestä.

Tutkimukseen osallistuneet kuuluvat suurimmaksi osaksi 50–60-vuotiaiden ikäryhmään: neljä oli 50–55-vuotiaita ja kaksi 56–60-vuotiaita. Muiden tutkittavien ikä oli vuosien 25–45 välillä.

Neljä vastanneista asuu yksin. Lapsiperheellisiä on kolme. Yksi henkilö on naimisissa. Melkein kaikki tutkimukseen osallistujat ovat suorittaneet ammatillisen perustutkinnon tai ovat käyneet kursseja.

Tutkimukseen osallistuneiden työkokemukset vaihtelevat 18–35 vuoden välillä. Yhdellä henkilöllä oli neljän kuukauden työkokemus. Monet ovat työskennelleet erilaisilla aloilla mutta eivät useinkaan ole toimineet omaa ammattiaan vastaavassa työssä.

Työttömyyttä koskeva kysymys antoi tietoja ihmisten aikaisemman työttömyyden kestosta. Tutkittavien työttömyyden keskimääräinen kesto on noin 3–4 vuotta. Vastaajista yksi on ollut työttömänä 10 vuotta. Kolme ihmistä on työllistetty Arkiapu-hankkeeseen 500 työttömyyspäivän jälkeen.

9.2 Hyvä elämä

Seitsemän kahdeksasta vastaajista katsoi, että hyvään elämään kuuluu työ ja ystävät. Kuuden vastaajaan mukaan hyvään elämään kuuluvat hyvät ilmisuhteet ja neljän mielestä turvattu toimeentulo. Terveys on tärkeä neljälle ja perhe kolmelle. Vastanneiden mielestä hyvään elämään kuuluvat myös asunto, posi-

tiivinen elämänasenne, hyvä itsetuntemus, oikeat terveet elämänarvot ja harrastukset.

hyvä itsetuntemus—sinut itsensä kanssa, rakkaus itseä ja läheisiä kohtaan, terveys jos kuitenkin sairautta, yritettävä sopeutua, positiivisuus elämää kohtaan, koti ja perhe, hyvät ystävät ja kaverit H3

ystävät, työ, terveys, talous asiat H1

positiivinen elämänasenne, terveys, työpaikka, hyvät ihmissuhteet H5

Tutkimuksessamme pyysimme vastaajia kertomaan niitä hyvään elämään kuuluvia asioita, joita heidän elämässään on. Vastaukset osoittivat, että työ on tärkeä hyvän elämän osana seitsemälle ihmiselle. Ystävät ja kaverit ovat tärkeitä kahden ihmisten elämässä. Kahden ihmisen hyvään elämään kuuluu perhe ja yhdelle ihmiselle asunto. Hyvä taloudellinen tilanne, terveys ja hyvä ihmissuhde ovat tärkeitä kahdelle. Hyvä parisuhde, sukulaiset, positiivinen elämänasenne, terveet elämäntavat, harrastukset ja itsensä kehittäminen on mainittu kerran.

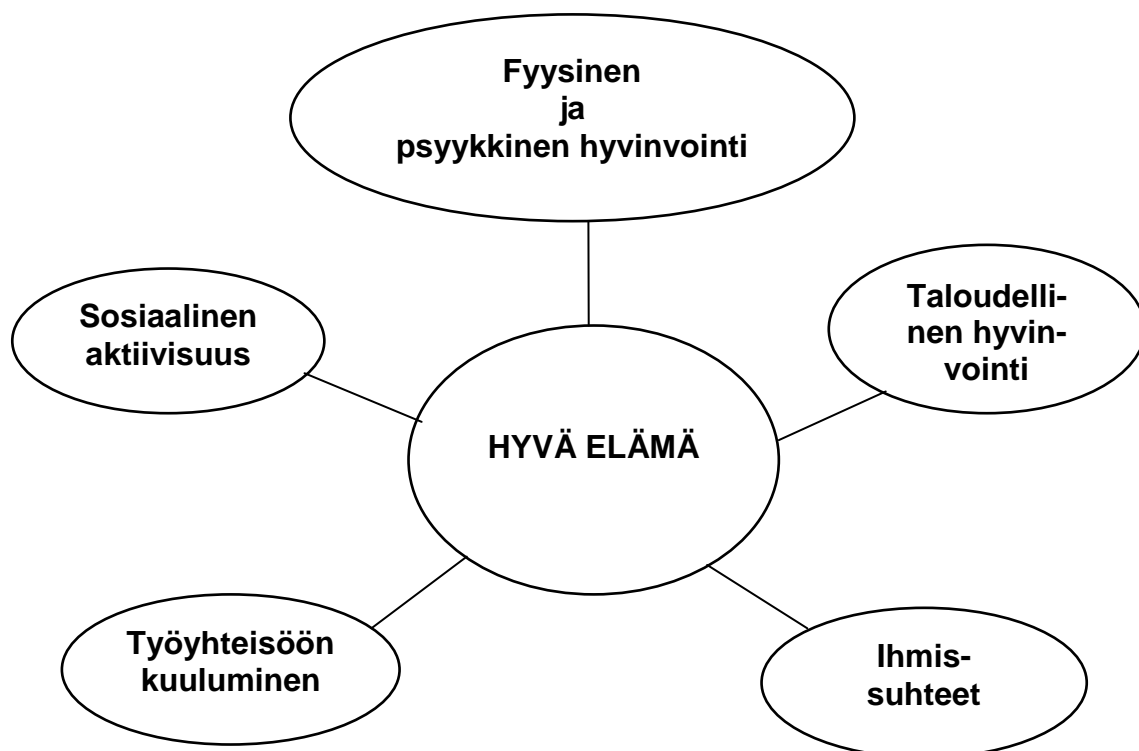
työpaikka, asunto, perhe, palkka, jolla pärjää H2

oikeat terveet elämänarvot, perhe, työ ja vakaa taloudellinen tilanne H4

työpaikka, hyvä ihmissuhde, positiivinen elämän asenne, suht. terve H5

”hyvä ihmissuhde, kohtalainen terveys, tällä hetkellä työskentely KO-TY ry:ssä H8

Vastausten perusteella syntyi viisi teemaa, joista kostuu hyvä elämä- käsitys. Teemat kuten terveys, hyvä itsetunto, positiivinen elämänasenne, oikeat ja terveet elämäntavat, mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään ja tehdä omia valintoja, rakkaus itseä ja läheisiä kohtaan sekä itsensä kehittäminen liittyvät hyvän elämän käsitykseen, joka tarkoittaa fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Hyvän elämän osat kuten ystävät ja kaverit, hyvät ihmissuhteet sekä kiinnostavat harrastukset kuuluvat sosiaaliseen aktiivisuuteen. Työyhteisöön kuulumisen koostuu teemoista työ ja työpaikka. Teemoja kuten palkka ja hyvä taloudellinen tilanne sekä asunto liittyvät taloudellisen hyvinvointiin. Ihmissuhteet -käsite tulee teemoista perhe, hyvä parisuhde ja sukulaiset. (KUVIO 1)

KUVIO 1. KO-TY ry:ssä toimivien käsitys hyvästä elämästä

9.3 Voimavarat

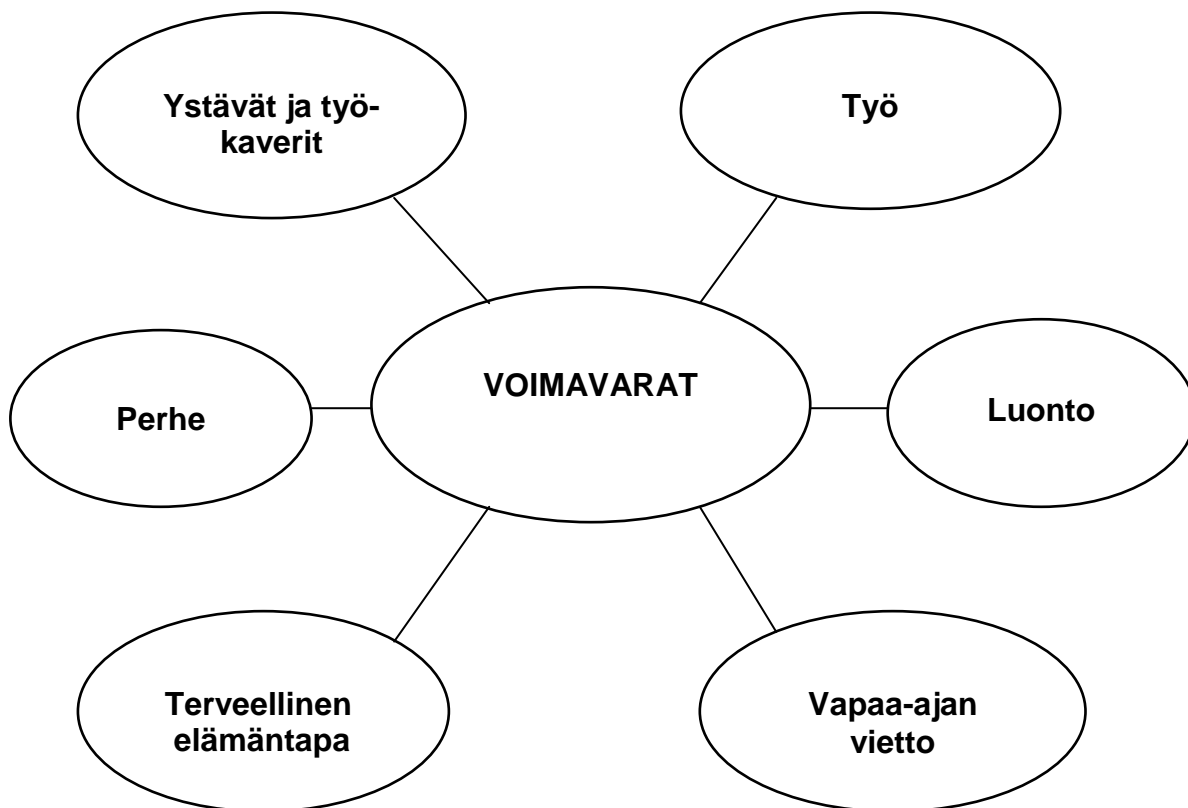
Vastanneiden voimavarojen lähteet ovat monenlaisia. Työkaverit ja ystävät ovat kuuden vastaajan voimavara. Neljä saa elämän resursseja luonnosta ja kolme saa voimaa työstä. Harrastukset, liikunta ja hyvät ihmissuhteet oli mainittu muutamia kertoja. Toiset saavat voimavaransa perheestä, lapsista, vapaaehtoistoinnasta, arjesta, mökkeilystä, terveenä olemisesta, meditaatiosta, kirjallisuudesta, matkoista, alkoholista, koirasta ja positiivisesta ajattelusta.

hyvästä ihmissuhteesta, mökkeilystä, KO-TY:ssä työskentely on henkireikä H8

positiivisesta ajattelusta, läheisiltä ystäviltä, luonnosta ja itsensä ”nollaamisesta H3

kivoista työkavereista, hyvästä työpaikasta, hyvästä ihmissuhteesta, terveenä olemisesta H5

liikunnosta ja kavereiden kanssa touhuamisesta, mukavien asioiden ja harrastusten parissa H4

KUVIO 2. KO-TY ry:ssä toimivien voimavarojen lähteet

9.4 Kohtuullisen työ

Seitsemän vastanneista pitää kohtuullisena työnä sellaista, joka on kiireetöntä vähän fyysistä. Sopivaa palkkaa vastaavaa työ on kohtuullista neljälle henkilölle. Neljän henkilön vastausten mukaan kohtuullinen työ on se, johon on motivaatio ja joka on mielekästä. Oman työelämän hallinta sekä työtapojen ja menetelmien valinta ovat myös tärkeitä pitkäaikaistyöttömille.

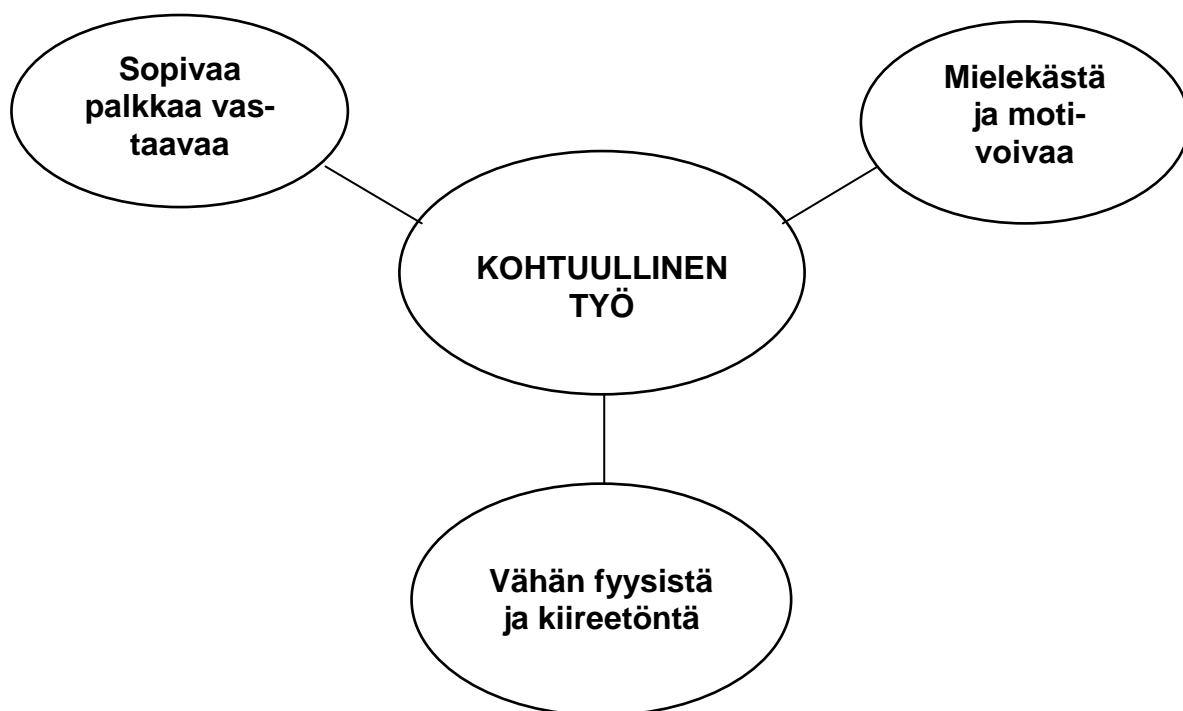
Työstä saa palkkaa ja henkistä hyvin vointia. Ei liian pitkä päivä ja työtä sopivassa suhteessa palkkaa H2

Työ, johon on motivaatio ja josta saa kohtuullisen toimentulon. Tällä hetkellä terveydentilaani vastaava osa-aikatyö H3

Työ on kohtuullista milloin se on mielekästä sekä eikä siinä kuluta kaikkea energiaa. Jää vielä puhtia kotitöihin sekä harrastuksiin H5

Työ, jossa ei ole liian kiire jotta pystyy hoitamaan työnsä hyvin. Mukava olisi jos palkalla pystyisi elämään H6

Kohtuullisessa työssä on kolme ominaisuutta. Kohtuullinen työ on vähän fyysistä, kiireetöntä ja ”ei liian pitkiä päiviä”. Se on palkkaa vastaavaa työtä. Kohtuullinen työ on mielekästä ja motivoivaa. (KUVIO 2)

KUVIO 2. Kohtuullisen työn ominaisuudet KO-TY ry:ssä toimivien kertomana

9.5 Arkiapu-hankkeen merkitys

Vastanneista neljä oli hyvin tyytyväistä, ja neljä oli melko tyytyväistä saamaansa kokemuksesta. Viisi tunti toimintansa hyvin arvokkaaksi ja kolme melko arvokkaaksi. Kuusi henkilöä ilmoitti olevansa hyvin motivoituneita tässä työssä, ja kaksi oli melko motivoituneita.

Kiinnostus osallistua vanhusten kotipalvelutyöhön oli mielekästä melkein kaikille vastaajille. Kyselyn vastanneet tunsivat itsensä tärkeäksi auttaessaan ikääntyneitä ihmisiä heidän arjessaan. Neljä työntekijöistä oli tehnyt samanlaisia töitä aiemminkin, esimerkiksi Malmin Toimintakeskuksen Iloa kotiin -hankkeessa. Osa oli hakenut työtä Arkiapu-hankkeesta TE-keskuksen kautta eli kuntoutusneuvojan ehdotuksesta. Osa tuli KO-TY ry:n toimintaan tuttavien, kurssin sekä työharjoittelun kautta.

tuttavien kautta, tein samaa työtä aiemmin H1

Halusin työtä ja kuulin KOTY:n toiminnasta. Hanke kiinnosti enkä ole katunut H2

vakavan sairauteni seurauksena ”kokeiluna” Te-keskuksen kuntoutusneuvojan ehdotuksesta H3

halu tehdä työtä vanhusten parissa, auttaen heitä jokapäiväisessä elämässä H4

Entinen työni loppui, jossa työni oli samanlaista vanhusten kanssa työskentelyä. Asiakkaiden arkiavussa kotona oleminen on mahdollista meidän avun ansiota H5

Tulin kurssin kautta työharjoitteluun ja sitten pyysivät jatkamaan työllistettynä H6

työvoimatoimisto ensisijassa, tunsin ihmisiä KO-TY:stä H8

9.6 Uramahdollisuudet ja lähitulevaisuuden suunnitelmat

Selvitimme KO-TY ry:n toiminnan ja Arkiapu-hankkeen merkitystä ihmisten uramahdollisuuksien kannalta. Kuusi ihmistä on kertonut toiminnan suuresta merkityksestä vanhusten palvelualan kokemusten saamisessa. Kahden ihmisen oli vaikea antaa vastausta. Yksi henkilö oli kokenut merkityksen vähäiseksi. Eläkkeelle siirtyminen tuli vastaukseksi yhdelle henkilölle.

Analysoimme ihmisten uramahdollisuuksia sekä heidän lähitulevaisuuden uranäkemyksistään. Ihmisten nykyisten uramahdollisuuksien arvioinnit ja tulevaisuuden visiot ovat hyvin mielenkiintoisia. Osallistuneiden vastaukset ovat:

H1:lle tuntui vaikea sanoa nykyisistä uramahdollisuuksista, mutta lähitulevaisuudessa haluaa olla mielellään samassa työssä

H2 aloitti kaupungin töissä ja opiskelee joten hänen mahdollisuuksiensa ovat hyviä. Hän suunnittelee jatkaa uraansa samalla alalla

H3:n nykyinen työsuhde päättyy vuoden lopussa ja hän uskoo löytävänsä osa-aikatyön sosiaaliselta alalta tai jatkaa uransa yksityisyrittäjänä

H4:n tavoitteena on lähihoitajan ammattitutkinnon hankkiminen joten tulevaisuudessa hän näkee itsensä hoitotyössä vanhusten parissa

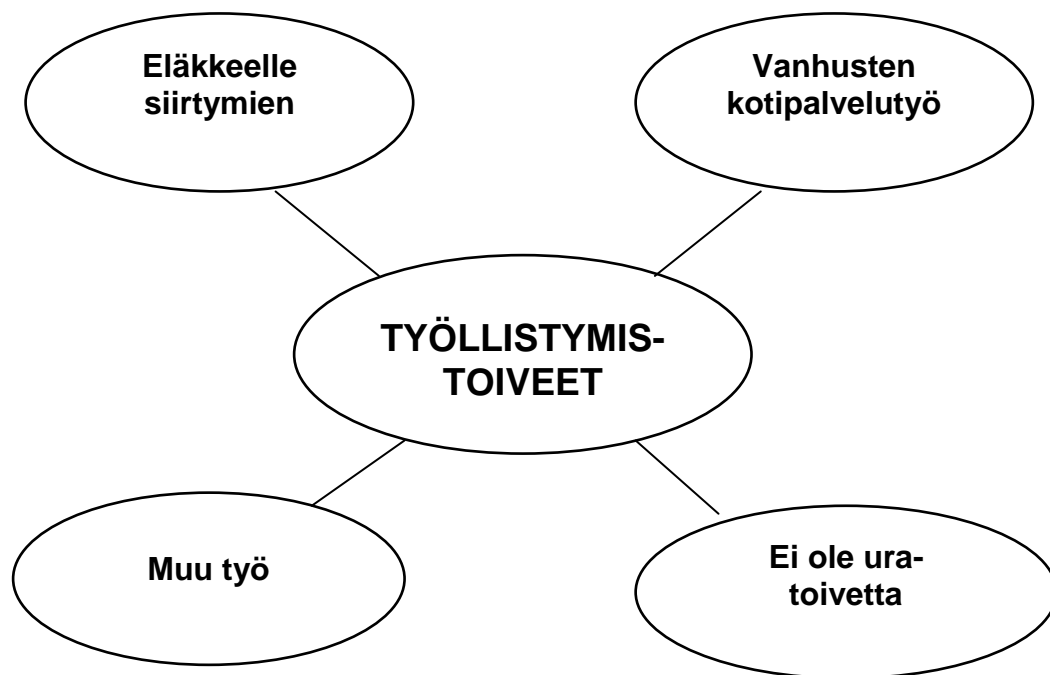
H5 pääsee eläkkeelle. Hänen mielestään vanhustenkotipalvelutyö on tulevaisuuden ala nuoremmille

H6 vastasi, että mahdollisuudet ovat "olemattomat". Hänen lähitulevaisuuden visionsa liittyvät kuljetusalan työhön

H8 kertoi olevansa kouluttamaton ja sen vuoksi hän ei näe uramahdollisuuksia lähitulevaisuudessa

H10 ei antanut vastausta uramahdollisuuksista, mutta kuitenkin hän vastasi, että tulevaisuudessa hänelle "kaikki työ kelpaa"

Vastanneista neljä suunnitteli jatkavansa omaa uraansa saman alan tehtävissä vanhusten parissa. Yksi heistä aikoi hankkia lähihoitajan ammattitutkinnon. Yksi toivoi pääsevänsä eläkkeelle korkean iän vuoksi. Yksi vastaajista näki itsensä sosiaalialalla tai yksityisyrittäjänä. Kaksi vastaajista ei kokenut olevansa vakaasti työllistettynä vanhusten auttamistyössä, mutta jonkun muun työn saaminen kiinnosti heitä lähitulevaisuudessa.

KUVIO 3. KO-TY ry:ssä toimivien työllistymistoiveet

9.7 Kehittämistoiveet

Yksi tutkimuksen tavoitteista oli selvittää KO-TY ry:n toiminnan merkitystä pitkäaikaistyöttömien työllistämisen ja hyvän elämän edistämiseen. Pysimme osallistuvia kertomaan omia ehdotuksia. Yleinen mielipide oli, että ihmiset pitävät hankkeen toimintaa hyvin tarpeellisena työllistymisen kannalta ja toivovat hankkeen jatkumista. Yksi ei vastannut tähän kysymykseen.

Yksi henkilö oli hyvin tyytyväinen KO-TY ry:n toimintaan ja vastasi ”*näin on aika hyvin*”. Neljä Arkiapu-hankkeen työntekijät toivoisi työn muuttumista vakinaiseksi tai pidemmäksi työsuhteeksi. Kaksi henkilöä ehdotti vapaa-ajan toiminnan kehittämistä, kuten virkistyspäivää työntekijöille, harrastuspiirejä ja keskusteluserhoja. Yhden vastaajan mielestä suuremmat toimitilat voisivat vaikuttaa KO-TY ry:n jäsen toiminnan kehittämiseen entistä paremmaksi. Konkreettiset kehittämissuhteet ovat seuraavia:

toiminnan jatkaminen ja työntekijät vakituiseksi, rahoitus toiminnalle koska työ on tarpeellista ja arvokasta H2

toiminnan jatkumisen turvaaminen päättäjien ja rahoittajien taholta, virkistyspäivä työntekijöille H4

Työ pitäisi vakinaistaa, kuten myös KO-TY: n toiminta, joka on nyt vain yhden vuoden kerrallaan, eli KO-TY: n toiminnan vakinaistaminen. Saataisiin vakituista työpaikkoja pitkäaikaistyöttömille ja mahdollisimman monelle vanhukselle mahdollisuus asua kotona niin pitkään kuin suinkin H5

Varainhankintaa tulisi kehittää ja sitä kautta koko toimintaa H6

KO-TY ry:n työntekijöiden kehittämistoiveet ovat seuraavat:

Toiminta on erittäin tarpeellista ja tärkeää... Siksi toiminnan rahoitus voisi tulevaisuudessa tulla tältä sektorilta. Pidemmät työsuhteet ja paremmat taloudelliset resurssit loistavat toiminnan jatkuvuutta H7

Jos saisimme suuremmat toimitilat, voisimme kehittää jäsenoimintaa enemmän, esim. harrastuspiirejä, keskustelukerhoja jne. H9

KUVIO 4. Ehdotuksia KO-TY ry:n toiminnan kehittämiseksi

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

10.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää KO-TY ry:n toimintaan osallistuvien pitkäaikaistyöttömien käsityksiä hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä. Lisäksi haluttiin selvittää kokemuksia Arkiapu-hankkeen merkityksestä pitkäaikaistyöttömille ja ajatuksia KO-TY ry:n toiminnan kehittämisestä työllisyyden sekä hyvän elämän edistämiseksi.

Enemmistö Arkiapu-hankkeeseen osallistuvista ihmisistä on hyvin tyytyväisiä tekemäänsä työhön. He ovat motivoituneet tekemään työtä sekä tuntevat oman tehtävänsä hyvin arvokkaaksi. Työikäiset työntekijät haluaisivat jatkaa työskentelyä vanhusten palveluissa tai sosiaalialalla.

Tutkimustulokset osoittavat, että haastateltujen sosio-ekonominen asema tai ikä eivät vaikuta heidän käsitykseensä hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä. Sekä keski-ikäiset että eläkkeen kynnyksellä olevat ihmiset, yksinäiset ja perheelliset ilmaisivat samat työn ja elämän arvot. Samoin he ovat yksimielisiä Arkiapu-hankkeen merkityksestä ja tärkeydestä sekä työttömille että yhteiskunnalle. Tutkimukseen osallistuneet kokivat itsensä tyytyväisiksi auttaessaan vanhuksia tavallisissa arkipäivän asioissa.

Keskusteluista työntekijöiden kanssa tuli esille, että Arkiapu-hankkeen toiminta on myös vanhuksille hyvin tärkeää ja tarpeellista. Sekä KO-TY ry: n että Arkiapu hankkeen työntekijät pitävät toimintaansa äärimäisen tärkeänä ja välttämättömänä.

KO-TY ry:n toiminta on hyödyllistä pitkäaikaistyöttömille. He saavat mahdollisuuden työllistyä, vaikka vain määräajaisesti. Nuoret työttömät saavat työkokemusta esimerkiksi harjoittelun kautta tai voivat tutustua vanhuspalvelutyöhön ja sitten jatkaa uraansa opiskelun kautta. Keski-ikäiset, eri syistä ammattia vaih-

tavat, saavat mahdollisuuden tehdä jotain uutta työtä. Eläkkeelle siirtyvät ihmiset saavat mahdollisuuden tehdä vanhusten palvelun työtä, joka sopii heille.

Työelämän sosiaalinen aktiivisuus ja työn tekeminen vaikuttavat työkokemuksen saamiseen sekä ammattitaidon kehittämiseen, joiden kautta työntekijän psykososiaalinen itsearvostus kasvaa. Silloin ihminen uskaltaa suunnitella ja toteuttaa työelämäänsä omien toiveiden mukaisesti. Tutkimukseen osallistuneet ihmiset kertoivat Arkiapu-hankkeen toiminnan suuresta merkityksestä vanhusten kotipalvelualan kokemusten saamisessa. Lisäksi he olivat motivoituneita työskentelemään samalla alalla ja näkevät siihen liittyviä hyviä uramahdollisuuksia lähitulevaisuudessa.

Arkiapu-hankkeen työntekijät kokivat työnsä enimmäkseen myönteiseksi. Tyytyväisyyteen vaikuttaa ikääntyneiden ihmisten auttamistyön luonne. Monet mainitsivat olevansa tyytyväisiä auttaessaan vanhuksia arkielämässä. Työntekijät pitävät työtä Arkiapu-hankkeessa arvokkaana ja tärkeänä. Arkiapu-hankkeen toiminnan kautta ratkaistaan syrjäytymisen ongelmaa, joka koskee sekä pitkäaikaistyöttömiä että kotona yksin asuvia ikääntyneitä.

Hyvään elämään kuuluu, että ihminen tuntee olevansa tyytyväinen sekä kokee elämän olevan tarkoituksellista. Jokaiselle on tärkeä löytää paikka, jossa hän kokee olevansa tärkeässä roolissa rakentamassa yhteistä hyvää. Työyhteisöön kuulumisen ja työn tekeminen ovat merkittäviä elämän tarkoituksia monille ihmisille. Yhteiskunnan tehtävänä on palveluiden kehittäminen ja tukitoimintojen tarjoaminen osatyökykyisille ja niille, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. (Kirkon sosiaalifoorumin kannanotto 2011, 29–30.)

Tutkimuksemme näytti, että Arkiapu-hankkeen toiminnalla on suuri merkitys pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen vanhusten kotipalvelussa. Hankkeen ja KO-TY ry:n toiminnan kehittämistavoite on sen jatkuminen, koska se antaa työllisyyden sekä hyvän elämän edistämisen mahdollisuuksia pitkäaikaistyöttömille.

Arkiapu-hankkeeseen osallistuvien näkökulmasta vanhusten kotipalvelutyö on vähän fyysistä ja kiireetöntä, sopivaa palkkaa vastaavaa työtä, mielekästä ja

motivoivaa. Sen perusteella heidän työtään voidaan pitää kohtuullisena. Työntekijän kohtuullinen toimentulo tukee hänen omia ja lähiympäristönsä aineellisia arvoja.

Tekemällä vanhusten kotipalvelutyötä työntekijän elämä etenee parempaan suuntaan. Kohtuullinen työnteko vaikuttaa hänen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiinsa. Henkilö saa iloa työstä ja voimavaroja työkavereiden sekä ikään-tyneiden ihmisten seurasta.

Tutkimuksessamme on selvitetty myös sitä, että työyhteisöön kuuluminen on hyvän elämän osa. Hyvän elämän ja kohtuullisen työn käsitykset pitkäaikaistyöttömien kertomana tutkimustulosten mukaan kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että kohtuullinen työ on hyvän elämän osa Arkiapu-hankkeessa toimivien kertomana.

Erilaiset voimavarat tukevat hyvän elämän edistämistä. Tutkimuksessamme ilmeni, että ystävät, työ ja luonto tukevat eri-ikäisiä ihmisiä heidän elämässään. KO-TY ry:n toiminnassa tulee ottaa huomioon se. Ehdotuksena voi olla esimerkiksi ystävyyspäivien järjestäminen luonnossa. Tärkeinä on kuitenkin ihmisten osallistuminen ja omien unelmien ja ideoiden toteuttaminen kaikessa vapaa-ajan ja virkistystoiminnassa.

Suurena pysyvä työttömyyden määrä on tämän päivän vaikein yhteiskunnallinen ongelma. Tutkimuksessa ilmeni, että työttömyys voi koskettaa kaikkia ihmisiä ikään, koulutuksen tasoon, työkokemukseen sekä oman asenteeseen katsomatta. Ongelma vaatii yhteiskunnallista ratkaisua ja kaikkien tahojen osallistumista yhteistyöhön ihmisten syrjäytymisen estämiseksi. Työministeriön ja hallituksen tulisi tukea innovatiivisia ehdotuksia ja tehokkaita toimenpiteitä entistä enemmän.

Pitkäaikaistyöttömien osallistuminen keskustelufoorumeihin, joissa herätetään asiakaslähtöisiä kysymyksiä tyytyväisyydestä ja palvelujen tuottamisen laadusta, voi avata uusia näkökulmia ongelman ratkaisemiseksi. Ihmisten kuuleminen ja heidän mielipiteidensä huomioon ottaminen on tärkeää. Työttömien elämää

tukevien kriisi- ja kuntoutuskeskuksien perustaminen voi lisätä edellytyksiä ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimustamme voidaan hyödyntää pitkäaikaistyöttömien hyvän elämän edistämistoimia ja työllistämismahdollisuuksia kehitettäessä.

Pohdimme, mitä olisimme halunneet tehdä toisin. Tutkimusaineiston keräämisen menetelmänä olisimme voineet käyttää myös teemahaastattelua. Olisi ollut parempi saada enemmän Arkiapu-hankkeeseen osallistuneita täyttämään kyselylomakkeita kannustamalla ja motivoimalla heitä. Kyselylomakkeessa esitetty kysymys ”mikä ehdotuksia sinulla on KO-TY ry: n toiminnan kehittämiseksi?” olisi pitänyt avata paremmin asettamalla lisäkysymyksiä virkistys- ja vapaa-ajan toiminnan kehittämisestä, työelämään sitoutumisen ja koulutuksen mahdollisuuksista sekä yhdistyksen jäsenten konkreettisista tarpeista.

10.2 Oppinäytetyöprosessin merkitys ammatillisessa kasvussa

Valitsimme hyvän elämän ja kohtuullisen työn aiheen aluksi toisistamme riippumatta ja päätimme sitten tehdä oppinäytetyön parityönä. Aloitimme työn talvella 2010. Kevään aikana mietimme teeman rajausta ja teimme tutkimussuunnitelman. Ensisijaisesti tutustuimme KO-TY ry:hyn, jonka toimintaa suunnitelimme tutkia.

Oppinäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja haastava. Tutkimuksen suorittamisen prosessi oli opettava. Opimme miten tehdään laadullista tutkimusta. Saimme uutta tietoa tutkimusten lajeista, tutkimusmenetelmistä ja analysointitavoista. Tutkimuksen tulosten analysointi oli hyvin kiinnostavaa. Työnteko parina vaikutti oppinäytetyön prosessin onnistumiseen. Tuimme toinen toisiamme henkisesti, pohdimme ja jatkuvasti keskustelimme yhteistoiminnasta. Mielestämme parityömme oli tuloksellista.

Pitkäaikaistyöttömyyden ongelma on hyvin tuttua meille. Tutkimuksen tekeminen lisäsi kiinnostusta tähän aiheeseen. Sen sijaan kolmannen sektorin toiminta oli lähes uutta meille. Oli mielenkiintoista päästä tutustumaan sen toimintaan

lähemmin, erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistymisen ja vanhusten kotipalvelun näkökulmasta. Opinnäytetyön aihe on tärkeä meille molemmille sosionomin ja diakonin työssä.

Tutkimuksemme kautta tutustuimme pitkäaikaistyöttömien tilanteeseen ja ongelmien ratkaisemiseen Helsingissä. Erityisesti perehdyimme kolmannen sektorin toimintaan pitkäaikaistyöttömien työllistymisessä ja toimintaan, joka vastaa heidän tarpeitaan. Tutustuimme toiminnan ohjaajan työhön ja yhteistyötahoihin, jotka osallistuvat pitkäaikaistyöttömien kanssa työhön. Saadut tiedot auttamistyön tekemisen erityispiirteistä ovat hyödyllisiä sosiaali- ja diakoniatyön tekijöille.

Alaan liittyvän kirjallisuuden tutkiminen ja sisältöjen analysointiprosessi tukevat ammatillista osaamistamme omassa toiminnassamme ja asiakastyössä työttömien parissa. Tarkastelimme pitkäaikaistyöttömien ongelmia erilaisten näkökulmien kautta. Tärkein niistä meille oli se, että aikaisemmin näimme tämän ongelman ainoastaan työttömien näkökulmasta. Näkemyksemme ovat laajentuneet ja täydentyneet ammattilaisen näkökulman kannalta.

Opinnäytetyön tekeminen oli prosessi, jonka kautta olemme kasvaneet ammatillisesti. Saimme uusia tietoja ja taitoja, jotka ovat hyödyllisiä tuleville ammattilaisille. Opimme toimimaan itsenäisesti, etsimään uusia mahdollisuuksia ja näkökulmia syrjäytymisongelmien ratkaisemiseksi. Tutustuimme lähemmin suomalaiseen työyhteisöön ja työkuultuuriin. Pitkäaikaistyöttömyys on ajankohtainen ja yksi kipeimmistä suomalaisen yhteiskunnan ongelmista. Se vaikuttaa fataalisti ja tuhoisasti koko yhteiskuntaan, erityisesti nuoriin. Tämä ongelma vaatii sekä kiireellistä että oikeaa puuttumista. Kolmannen sektorin toiminta on todella toimivaa ja edistyksellistä työttömyysongelman ratkaisussa. Toivomme, että opinnäytetyömme on vaikuttanut positiivisesti KO-TY ry:n toimintaan.

10.3 Sosionomin ja diakoniatyöntekijän rooli auttamistyössä

Sosiaali- ja diakoniatyö kuuluu niiden ammattien joukkoon, joissa tavoitteena on tukea ja auttaa ihmistä hänen ongelmissaan. Sosiaalialan työssä ihmisiä tue-

taan edistämällä ihmisen selviytymistä elämän toiminnoissa, edistämällä hänen hyvinvointiaan ja elämänlaatuaan.

Yritimme saada vastauksen kysymykseemme: onko ihminen oman onnensa seppä? Diakoniatyöntekijä Elise Hartonen korostaa ihmisen oman asenteen ja arvon merkitystä henkisen tuen hakemisessa. Tärkeää on, että ihminen itse haluaa osallistua oman tilanteensa parantamiseksi ja aktiivisesti pyrkii olemaan mukana yhteistyössä diakoniatyöntekijän kanssa. Diakoniapäivystykset, yksityistapaamiset ja sielunhoidolliset keskustelut erityisesti tukevat ihmistä henkisesti. Seurakuntadiakoniatyön toiminta-ajatuksen mukaan ihmisen elämää tuetaan kokonaisvaltaisesti ja etsitään uusia keinoja ehkäistä syrjäytymistä. (Hartonen 2011.)

Omilla valinnoillaan ihminen voi vaikuttaa moneen asiaan omassa elämäntilanteessaan ja aktiivisesti olla mukana yhteistyössä eri tahojen kanssa, mutta ongelmien ratkaiseminen ei aina riipu omista teoista, haluista ja toimintakyvystä. Silloin hädässä oleva ihminen tarvitsee asiantuntijoiden konkreettista apua. Tässä työssä sosionomin ja diakoniatyöntekijän ammatillinen osaaminen on oleellista.

Pohdimme seurakunnan diakoniatyön merkitystä ihmisten hengelliseen elämään. Toisaalta se on kokonaisvaltaista ihmisten auttamistyötä, myös fyysisessä ja henkisessä auttamisessa ja on lähellä sosiaalityötä sekä yhteistyötä terveysalan kanssa. Kun ihminen on terve hengellisesti ja henkisesti, hän voi paremmin fyysisestikin. Se on tärkeä ymmärtää oman ammatillisen kasvun kehittämisessä. Diakoniatyöntekijän rooli on juuri siinä, että hän vastaanottaa ja tukee vaikeissa tilanteissa olevia ihmisiä ja perheitä kokonaisvaltaisesti.

LÄHTEET

- Aulanko, Mari 2004. Työ ja elämäni. Mä mistä löytäisin sen laulun. Helsinki: WSOY
- Eskoa, Jari & Suoranta, Juha 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- ESR-projektin kuvaus. ESR-projektin kuvaus. Viitattu 29.9.2011.
http://esrlomake.mol.fi/esrtiepa/kuvaus_S00522.html
- Hankamäki, Jukka 2010. Työttömän kuolema. Johdatus uuteen työyhteiskuntaan ja työn filosofiaan. Helsinki: Books of Demand GmbH
- Harju, Aaro & Backberg-Edwards, Kristiina 2000. Kohti uutta työtä. Uusi työ – kansalaisjärjestöjen yhteinen työllisyysprojekti.
- Harju, Kristiina 2004. Kohti parasta! Helsinki: WSOY
- Hartonen, Elise 2011. Malmin seurakunnan diakoniatyöntekijä Elise Hartosen haastattelu 4.10.2011.
- Helenius, Kaarina 2010. Vanhusten palvelun sosiaalitoimisto, Pohjoisen toimipiste, sosiaaliohjaaja Kaarina Heleniuksen haastattelu. 12.5.2010.
- Heleste, Riitta 2011. KO-TY ry:n perustaja ja toiminnanohjaaja 1997–2008. Riitta Helesten haastattelu sähköpostilla 28.2.2011.
- Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto 2011. Iloa kotiin. Viitattu 6.11.2011
http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/aluetyo/asukastilat/malmi/iloa_kotiin
- Helsingin talouden ja toiminnan seurantaraportti 1/2011. Viitattu 2.8.2011.
http://www.hel2.fi/taske/julkaisut/2011/Talouden_ja_toiminnan_seurantaraportti_1_2011.pdf.
- Henkilötietolaki 22.4.1999/523. Viitattu 20.1.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>
- Hietaniemi, Eila 2001. Asiakas verkoston keskipisteenä: hyviä käytäntöjä syrjäytymisen ja syrjinnän ehkäisemisen ESR-hankkeissa. Helsinki: Työministeriö
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

- Hytönen, Maarit 2003. Kirkko ja nykyajan eettiset kysymykset. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 80. Helsinki: Kirjapaja.
- Julkunen, Raija 2003. Työelämä ja politiikka. Teoksessa Tuula Helne (toim.) Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY, 427–430.
- Juuti, Pauli 1983. Työkäyttäjätymisen teoreettinen tausta. Helsinki: LTK:n erityispalvelut.
- Jahnsson, Harri 2011. Koillis-Helsingin Työ ja Toiminta KO-TY ry. Arkiapuhanke. Työhön valmentajan raportti vuosi 2011.
- Kajanoja, Jouko; Kauhanen, Merja & Tiainen, Pekka 2010. Uusi suunta työllisyyspolitiikkaan. Teoksessa Heikki Taimio (toim.) Hyvinvointivaltion suunta – nousu vai lasku? Helsinki: Työväen Sivistysliitto, 108–131.
- Karjalainen, Lea 2011. Ihmisarvofoorumi 2011: Suomessa on katoamassa 50 000 nuorta. Viitattu 11.12.2011.
<http://www.hdl.fi/fi/component/content/article/21-ajankohtaista/504-ihmisarvofoorumi-2011-suomessa-on-katoamassa-50-000-nuorta>
- Karvinen, Marko & Koski, Merja 2003. Työllistytävä Helsinki – hankekokonaisuus–ideasta projektisalkuksi. Teoksessa Juha Kesänen (toim.) Työllistytävä Helsinki. Näkökulma paikalliseen työllisyyden edistämiseen. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus & Helsingin kaupungin koulutus- ja kehittämiskeskus, 19–35.
- Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyö 2007. Esite. Helsinki: Kirkkohallitus
- Kirkon sosiaalifoorumien kannanotto 2011. Kohtuullinen elämä. Esite. Helsinki: Kirkkopalvelut
- Knuuttila, Simo 2007. Max Weber, luterilainen työmoraali ja pohjoismainen hyvinvointivaltio. Teoksessa Aku Visala (toim.) Kirkko ja usko tämän päivän Suomessa. STKS:n symposiumissa marraskuussa 2006 pidetyt esitelmät. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura, 61–69.
- Kojo, Maarit; Paasonen, Raija & Saarinen, Taina 2003. TEES – työ ei yksin riitä. Teoksessa Juha Kesänen (toim.) Työllistytävä Helsinki. Näkökulma paikalliseen työllisyyden edistämiseen. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus & Helsingin kaupungin koulutus- ja kehittämiskeskus, 55–68.

- Kortteinen, Matti & Tuomikoski, Hannu 1998. Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Tammi
- Laaksonen, Pekka; Knuutila, Seppo & Piela, Ulla 2005. Kansanetiikka. Käsitteitä hyvästä ja pahasta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002. Viitattu 19.11.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021295>.
- Laulaja, Jorma 1995. Kultainen sääntö ja kohtuuden kunniallisuus. Teoksessa Juha Silvo & Lasse Vahtola (toim.) Viisauden varjossa on kuin rahan varjossa (Saarn. 7:12). Suomen liikemiesten Lähetysliiton 75-vuotiaisjuhlajulkaisu. SLS
- Lind, Seppo 2002. Elämäntapailua. Mielipiteitä ja välähdyksiä arjen ilmiöistä ja selviytymisestä. Suomen elämäntapaliitto
- Luhtasela, Leena 2003. Työelämään Itäraiteen avulla. Teoksessa Juha Kesänen (toim.) Työllistyvä Helsinki. Näkökulma paikalliseen työllisyyden edistämiseen. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus & Helsingin kaupungin koulutus- ja kehittämiskeskus, 39–54.
- Lund, Pekka 2006. Torjuttu toivottomuus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mannila, Simo 2002. Pitkäaikaistyöttömyys ja työelämäkynnykset. Teoksessa Simo Mannila (toim.) Työelämäkynnykset ja haasteelliset ryhmät työllisyyspolitiikan näkökulmasta. Helsinki: Edita, 43–50.
- Menezes, Saara 2011. Malmin seurakunnan diakoniatyöntekijä Saara Menezesin haastattelu 4.10.2011.
- Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY pro.
- Nyman, Juha 2009. Sosiaalinen yritys hoiva-alalla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2009/2.
- Paarma, Jukka 2003. Henkisen hyvinvoinnin edellytykset talouden kantokykyihmisen kestokyky. Alustus Aikuiskoulutuksella kilpailukykyä, elämänlaatua ja tasa-arvoa-seminaarissa Helsingissä 6.10.2003. Viitattu 9.8.2011.
<http://www.evl.fi/arkkipiispa/Aikuiskoulutusseminaari06102003.htm>.
- Paarma, Jukka 2009. Työ ja osallisuus. Teoksessa Työ ja osallisuus. Diakonian vuosikirja 2009. Helsinki: Diakonia ry, Kirkkohallitus. 5–6.

- Packalén, Maritta 2012. Koillis-Helsingin Työ ja Toiminta KO-TY ry:n toiminnanohjaaja Maritta Packalénin haastattelu 23.11.2011.
- Pietiläinen, Rauno 2005. Työttömyydestä selviytyminen. Psykologinen lähestyminen työttömyyteen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksessa vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja
- Raunio, Antti 2009. Työttömyystyön ja työllistämisen teologiaa. Teoksessa Työ ja osallisuus. Diakonian vuosikirja 2009. Helsinki: Diakonia ry, Kirkkohallitus. 27–34.
- Raunio, Kyösti 2010. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Ruotsalainen, Seppo 2005. Syrjäytyminen – syrjäyttäminen. Syrjäytymisen tarkastelua talouden, yhteiskunnallisten toimijoiden ja sosiaaliturvan näkökulmasta. Helsinki: TA-Tieto
- Sipiläinen, Ilkka 2009. Mitä tehdä nyt työttömyydelle? Työttömyystyön linjausten pohdinta. Teoksessa Työ ja osallisuus. Diakonian vuosikirja 2009. Helsinki: Diakonia ry, Kirkkohallitus. 117–126.
- Somero, Riita 2010. Malmin TE-toimiston päällikkö Riita Someron haastattelu. 12.5.2010
- Sosiaalilautakunta 2009. Lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Lilli Autin ym. aloitteesta, joka koskee Malmin toimintakeskuksen Iloa kotiin -työmallin turvaamista. Viitattu 6.11.2011.
http://www.hel.fi/static/public/hela/Sosiaalilautakunta/Suomi/Esitys/2009/Sosv_2009-10-27_Soslk_18_EI/0D2E206C-C30F-4451-B0935B72A4D12E10/Lausunto_kaupunginhallitukselle_valtuutettu_Lilli_.html
- Suomen perustuslaki (11.6.1999/731). Viitattu 22.3.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Tilastokeskus 2012. Viitattu 22.3.2012.
http://www.stat.fi/til/tyti/2012/02/tyti_2012_02_2012-03-20_tie_001_fi.html
- Toikko, Timo 2005. Sosiaalityön ideat, johdatus sosiaalityön historiaan. Tampere: Vastapaino.

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Työministeriö 2002. Työllisyys uuden vuosituhannenalussa. Työvoima 2020. Väli­raportti. Työpoliittinen tutkimus. Helsinki.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi
- Yrjönsuuri, Mikko 1996. Hyvän olemus. Johdatus etiikkaan. Helsinki: Kirjapaja

LIITE: KYSELYLOMAKERUNKO

Hyvä KO-TY ry:n toimintaan osallistuja!

Olemme kaksi Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijaa ja teemme opinnäytetyötä aiheesta ”Hyvä elämä ja kohtuullinen työ”. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää KO-TY ry:ssä työskentelevien pitkäaikaistyöttömien käsityksiä hyvästä elämästä ja kohtuullisesta työstä sekä selvittää heidän uramahdollisuuksiaan.

Toivomme sinun täyttävän alla olevan kyselylomakkeen ja palauttavan sen 14.10.2011 mennessä suljetussa kirjekuoressa KO-TY ry:n toimistossa olevaan TUTKIMUS-laatikkoon. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Yksittäisiä vastaajia ei voida raportista tunnistaa.

Opinnäytetyö julkaistaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseuksessa.

Kiitos, että käytät aikaasi KO-TY ry:n toiminnan kehittämiseksi!

Mikäli sinulla on kysyttävää, vastaamme sähköpostitse.

Svetlana Honkonen, sosionomi-diakoni-opiskelija

Olga Belenkaya, sosionomi-opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sturenkatu 2
00510 Helsinki

1. TAUSTATIEDOT

- 1) Sukupuoli
- 2) Syntymävuosi
- 3) Perhetilanne
- 4) Ammatillinen koulutus
- 5) Kerro työkokemuksestasi.
- 6) Kuinka kauan olet ollut työttömänä?

2. HYVÄ ELÄMÄ

- 1) Mitä mielestäsi kuuluu hyvään elämään?
- 2) Mitä hyvään elämään kuuluvia asioita sinun elämässäsi on?
- 3) Mistä saat voimavaroja?

3. KOHTUULLINEN TYÖ

- 1) Mitä on kohtuullinen työ? Kuvaile omin sanoin.
- 2) Mikä sai sinut hakeutumaan KO-TY ry:n toimintaa?
- 3) Arvioi oma kokemustasi KO-TY ry:n toimimisessa valitsemalla sopivan vaihtoehdon:

a) olen hyvin tyytyväinen	☐
olen melko tyytyväinen	☐
olen melko tyytymätön	☐
olen hyvin tyytymätön	☐
en osaa sanoa	☐

- b) olen hyvin motivoitunut
- olen melko motivoitunut
- olen melko vähän motivoitunut
- olen hyvin vähän motivoitunut
- en osaa sanoa

c) tunnen toimintani KO-TY ry:ssä

- hyvin arvokkaaksi
- melko arvokkaaksi
- melko arvottomaksi
- hyvin arvottomaksi
- en osaa sanoa

4) Mitä ehdotuksia sinulla on KO-TY ry:n toiminnan kehittämiseksi?

4. URAMAHDOLLISUUDET

- 1) Kerro mitä ajattelet omista uramahdollisuuksista tällä hetkellä?
- 2) Mikä merkitys toiminnalla KO-TY ry:ssä on mielestäsi uramahdollisuuksiesi kannalta?
- 3) Missä työssä haluat olla lähitulevaisuudessa, esim. 2–3 vuoden päästä?

5. MITÄ MUUTA HALUAISIT SANOA?

KIITOS VASTAUKSESTASI!